

СРПСКИ НАРОД

АНТИКОМУНИСТИЧКИ ФРОНТ СРБА

Српски народ повео је крсташку војну против болшевика у његовим крајевима. Ту борбу он води са старим еланом јунака из 1912 године, али са далеко већим огорчењем него што је то био случај у ма ком добу његове историје. На све стране праште српске пушке и уништавају комунисте, који су, од свих одлика које красе људско биће задржали још само човечији облик. Срби се боре са јуначким традицијама својих предака полетно и храбро, али не можемо крити, да их у тој борби гони и неутољива мржња према свему што је комунистичко. Томе има јаких разлога који у потпуности оправдавају њихово држање и начин борбе.

Одвратност српског народа долази и због комунистичких начела и догми, које су у суштој противности са његовим традицијама и васпитањем. Вера у Бога, највећа је покретач сваког рада и свих стремљења у српском народу. Србин се моли Богу кад устане после умивања,

моли се пред спавање кад хоће да легне. Он ни један посао не отпочиње а да се не прекрсти и помене Бога. У најтежим искушењима, његова једина нада у спас, лежи у Богу, коме се за помоћ усрдно обраћа. Србин велича Бога у срећи и несрећи, са њим је блиско везан и не разлучан.

То Провиђење које је за њега највећа светиња, упели су се одрођени људи да га упрљају и изблате, а за тим потпуно униште. Храмове где се он окупуља у празничном руву и узноси топле молитве у братској заједници, претворили су болшевици у коњске штале, а светиње храма полупали и оскрнавили. Бога су исмејали, а олтане загадили животињским и сатанским ликовима. Црквенослужитеље који су увек народу били добри пастири и саветници убијали су, мучећи их до последњег даха, док су са звоника односили звона, која су вернике позивала на молитве и опомињала их да у њиховом раду и живљењу не падну у грех.

Ту најчистију и узвишену савест човека, Бога, наружили су и уништили болшевици да би уништили и савест у човека, јер је само тако могао да постане њихово послушно оруђе.

Кад су му уништили Бога, онда су му уништили и брачну заједницу, уништили вечно пријатељство брачних другова, његову другу светињу, која га човеком чинила. Уништили су за то, да га лише неспредне потпоре и подршке како би се осетио усамљен, јер је онда лакше, да буде њихов. Уништили су му за то, да би га лишили једног задовољства, које га крепи у раду и вери да не малакше, да му се живот учини мио. Уништили су брачну заједницу и човека спустили на ниво скота, јер и код животиња постоји брачна заједница. Мужјак код животиња чува своју женку и врло често себe жртвује у одбрани ње. То комунисти нису смели оставити разумном човеку, јер би промашили циљ и пропаст болшевичке науке би била ускорена.

Па ипак, свет се морао и даље обнављати. Ту су болшевици пружили људима једну концесију, дали су им колективни брак, али су их лишили законите деце. Они су се увек трудили да човека понизе више и од животиње. Док је животиња-женка имала право да своје младунче доји, чува и подиже, дотле су то право оспорили мајки. Болшевици једноставно одузимају новорођенчад стављају га у специјалне институте где га подижу болшевички чиновници и послуга.

А шта се ради са мајкама новорођенчета? Оне се као краве музу, одузима им се млеко и доштавља институту, где се ставља у бочице и тако даје деци, без обзира чије је дете и чије је млеко. Овај бездушни и животињски систем има ту циљ, да дете нема оца ни мајке, да нема отаџбине, како би се даљим васпитањем припремило за болшевичког грађанина, који ће немилостиво убијати и своје родитеље.

Српски народ требало је да прими ова новачења, да би постао добар болшевик. Један народ у коме има безброј књига написаних о љубави мајке према своме челу, један народ где су песници писали бојанске песме опевајући мајчину љубав, бригу, весеље или жалост за својим дететом. То српски народ ни кад не би допустио и пре би га нестало са лица земље, него што би се спустио на ниво болшевичких скотова. Деца у нас понос родитељске куће, највеће благо човеку, највећа радост и ако и највећа брига.

Комунистичка идеологија није се зауставила само на овим апсурдностима, она је ишла све даље и даље. Ми наводимо само оно, што је уо громној опречности са животом и врлинама српског народа. Болшевизам жели да уништи огњиште домаћина и човека. Огњиште које Србин сматра, такође, за једну од највећих светиња. Болшевици уводе парове у заједничке станове, па чак и у заједничке собе, те на тај начин колективизирају брак. Србин се жежи на те болшевичке могућности и дубоко их презире. Србин ређе вели да оженим сина или удам девојку, он у жељи да испоји своју љубав према огњишту радије каже да окућим сина, да удомим кћер. Огњиште у његовим очима највећа је светиња, јер она скрива најинтимнији живот његових најмилијих. Тражити од њега да тај живот одголити свету био би злочин.

Напослетку, поред осталог, комунизам жели да одузме земљу земљораднику, да је колективизира, а да од домаћина створи радника у колхозу или државној фарми. Ко познаје огромну љубав нашег сељака према земљи, тај може да мисли колико огорчења се усидило у душу тог земљорадника при самој помисли, да га ко може насилно раставити од прадедовске земље.

Као што сељаку одузима земљу, тако исто, комунизам уништава приватну својину сваком грађанину и своди га на обичан колектив. Под таквим условима, Србин не само што не прихвата болшевичке идеје, него их презире и мрзи из дубине своје ду-

ше. Зато је смртни непријатељ комунизму и комунистима у нашој земљи. Може се онда замислити какве су све духовне, материјалне и интелектуалне пропалице у редовима наших болшевика, кад их у свему нема ни 2% од укупног броја белосветског олоша у Србији!

Зато је Србину било лако да створи антикомунистички фронт у Србији, зато цео српски народ благосиља јуначке српске мишице у борби противу комунистичке немани и довикује својим храбрим синовима: удрите, посветила вам се...

„С-Н“

„НАЈГОРЕ ЈЕ ПРОШЛО“ ...

Српски народ се освестио. Пре стало је лутање. Комунистичка куга је сјединила српски народ, отворила му очи, показала му ко је пријатељ а ко непријатељ. „Петоклонаши“ су постали оно што су у ствари: храбри борци против комунистичке немани. Спас Српства је њихова једина мисао, њихов идеал коме са смењом на лицу приносе своје животе.

Бескомпромисна борба, бити или не бити — то нису фразе. Свакидашње жртве најбоље српске омладине су доказ за то. Напред. Увек напред. То је императив њиховог живота, који они као сенка прате. Ништа их не може поколебати. Осећај да за њима лежи цели српски народ даје им потстрека, даје им дивовску снагу. То је нова српска легенда. То је почетак нове српске историје. За будуће генерације то ће бити српски крсташки рат.

Народ на рубу пропасти, изгубљен, обезглављен унутрашњим борбама а побеђен споља — то је српски народ. И за мало његова би историја била завршена. Али то су крсташа. Храбра српска омладина, од Србина вођена, иде напред. Увек напред. Следи тај једини императив свога живота. И гине. Много. Али зна зашто. Спасева српски народ. Изгинуће стотинама и хиљадама али српски народ ће постојати. А они су темељ и почетак нове српске историје.

ИЗГРАЂИВАЊЕ НОВЕ СРБИЈЕ У 1944 ГОДИНИ

За срећу српског народа и за његову бољу будућност продужићу изграђивање Нове Србије и у 1944 години с вером у Бога и уз помоћ свих Срба на овим основама:

У њој, у Новој Србији, у будуће неће господарити груба сила, него правда и људска савест. Нећу да у Новој Србији више влада пушка, бомба и кама, него наш ренитељ плуг и најшира утакмица у раду, и то у даноноћном раду.

Доста је било насилника, силеџија и пуштахија разних врста, који су под разним паролана и изговором терорисали мирни и радни српски народ, угрожавали му мир на дому и на њиви и навлачили на њега толике несреће.

Учинићу све, употребићу сва сретства да ред и законитост буде поштован од свију Срба и казнићу немилосрдно све нарушиоце ма ко они били и ма где се налазили.

У Новој Србији нема места за самовољце и насилнике, већ само за поштене и радне грађане, који у поштовању закона виде свој идеал, а у неуморном стваралачком раду највиши национални закон.

У Новој Србији неће бити места ни за нераднике, који живе од туђег зноја, док толики поштени Срби, док толика српска деца немају најнужнијег и таворе у немаштини да би се другима преливало.

У Новој Србији нећу да наш идеал буде смрт него живот, који мора да се цени и поштује као највиша вредност. Ми смо дали много жртава и зато свака кап српске крви мора да буде света свакоме и ниједна српска глава не сме да падне узалуд.

Штедња српске крви и српских живота мора бити главни циљ настојања свих родољубивих Срба, јер без бујне и здраве биолошке основе бићемо сведени на животарење, остаћемо као сува грана. Зато ћу настојавати свима сретствима да стваралачко и градитељско у нашем народу испоји се у свима правцима националног и државног живота, како на културном тако и на духовном пољу.

Нећу допустити да у српској Отаџбини долазе до изражаја негативни, рушилачки утицаји како с поља тако и изнутра, као наслеђе једне неславне прошлости. Само наше расне врлине и светле традиције, наша патријархалност и наша висока народна етика морају доћи до изражаја у нашем будућем животу.

Сви моји напори уперени су да постигнем овај идеал, да повратим углед старој српској честитости и да Нова Србија буде Отаџбина рада и поштења, добро организоване држава, савремена земља благостања и напретка.

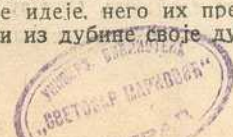
Сваки прави српски родољуб треба да ме помогне у овим мојим напорима на спасавању српског народа и изграђивању Нове Србије. Дужност је свакога Србина да семе ових животворних идеала развејава на све четири стране Српства, јер само из њега може понићи срећа васколиког српског народа, па и целога човечанства, а никако из крви, рушевина и убијања.

Иако сам војник, ја српском народу доносим маслинову границу. У миру, раду, раду и братској слози је наш спас и наша боља будућност.

Живела Нова Србија!
Живео српски народ!

Армијски генерал
МИЛАН Б. НЕДИЋ
претседник Српске владе

(„Српски календар“ за 1944 доноси горњи чланак претседника Српске владе генерала М. Недића).

БРИГЕ КОАЛИЦИЈЕ

Горњи наслов не одговара теми. Немз брига коалиције, јер не постоји заједничка брига три партнера. Постоје бриге коалираца, три засебне бриге сваког од партнера. Зато, изговарајући речи „бриге коалиције“, треба разумети сепаратне бриге чланова коалиције.

Тешке су бриге Британије. Не можемо у једном чланку да набројимо све бриге. Зато ћемо се ограничити само на оне бриге које су се нарочито истакле у року последње недеље.

У Енглеској расте опозиција против ратне политике Черчила и опозиција против рата непотребног за Енглеску. Черчил намерава да појача свој кабинет Бивербруком. То може само да повећа јаз између владе која хоће да ратује и јавности која сумња у целесходност даљег рата.

Та јавност сумња на првом месту већ зато, што се плаши по раста комунистичких вршљања у Енглеској. И на другом месту зато, што је индигнирана совјетским понашањем према Британији. То понашање је схваћено у Енглеској као шамар који је влада Његовог величанства добила приликом покушаја посредовања у совјетско-пољском питању.

Много бриге задаје Енглезима и активност Вишинског у Италији. Тамо су комунисти прешли у офанзиву против Вадоља и краља. Енглеска се налази у чудноватом положају: бори се заједно са комунистичком државом, а мора да се брани од комуниста у свим областима своје политичке делатности.

Чудновата је ситуација Британије и према другом партнеру, САД. Жеља тог партнера да прогута британске доминионе је очигледна. Зато је ових дана био сазван један конгрес претставника Аустралије и Новог Зеланда по питању одбране тих земаља од евентуалних намера неке треће силе да сачува и после рата војне базе на територији тих земаља.

Јасно је да је та седница расправљала питање америчке тенденције да се војничко тунорство САД настави и после завршетка рата. Резолуција те седнице претставља један успех војводе од Глочестера, који је зато и пошао у Аустралију, да чува два јужна доминиона од америчког империјализма.

Али, ни војвода од Глочестера, ни други, још вештији, политичари Британије не могу да задрже процес одвајања тих доминиона од Енглеске. Ових дана је Аустралија сарпшила лондонској влади да неће послати у Лондон своје претставнике на империјалну конференцију по питању привреде, јер не очекује никакве користи од те конференције. Међутим, у исто време аустралијска влада прихвата позив Американца да пошаље делегате на привредну конференцију у Филадельфији. Дакле, политички Аустралија (а такође и Нови Зеланд) хоће да буде независна од САД, а привредно хоће да буде независна од Британије. За Британију је то тежак ударца, јер само привредна повезаност (и докекле енглеска национална свест) давала је могућност да се одржи комонвелт.

Брига због распадања империје повећала се у току ових дана још једном чињеницом. Британска јавност је сазнала да се индуске трупе на граници Бурме замењују прицима из Африке. Ово значи да је милионска војска Индуса која је стварана у току целог рата постала неопуздана због политичког успеха акције Бозеа. Индија све више прелази из става Гандијеве грађанске непослушности у став Бозеове борбе за потпуну независност.

Америчке бриге нису толико тешке, али ипак су прилично велике. Вашингтонски доктринар, штампарија, који што је то још једна

добрио Лондон: Москва је одбила америчко посредовање у пољском питању. Шамар је тако деловао на Рузвелта, да је он опозвао Бидла, америчког посланика код пољске емигрантске „влада“ и претворивши њега у потпуковника онемогућно овом једином активном пријатељу емигрантских Пољака даље учешће у политичком животу.

Уз спољно-политичке бриге САД спада и афера са непризнавањем нове боливијанске владе. Овај дипломатски инцидент има и великог привредног значаја, јер је Боливија једини лиферант олова за САД. Вашингтонска влада је навикла да признаје легитимност свих преврата који се дешавају у централној јужној Америци, уколико су ти преврати инсценирани од стране Американца. Али, Вашингтон не може да се помири са боливијанским превратом који није инсцениран од стране Американца.

Унутрашњо-политичке бриге САД су много теже од ове мале бриге због Боливије. Републиканска странка тврди да ће победити на претстојећим изборима за Конгрес и на изборима претседника државе. У демократској странци појављује се сумња у могућност поновне победе Рузвелта на изборима, јер његов империјализам застрашује озбиљне људе у САД. Они схватају да проширење империјалистичке зоне САД значи у исто време и проширење америчке гаранције благостања народа у тој зони.

Американци осећају да ту гаранцију не би смели да даду. У вези с тим, као и у вези са страхом од претстојећих крвавих жртава у случају инвазије у Европу, појавио се у Америци покрет који тражи склапање мира одмах. То је једна велика брига Рузвелта и његове владе.

МЕС.

„Југословенска срамота није српска срамота“

Наредба број 5

Претседника министарског савета и министра унутрашњих послова, врховног команданта оружанае снаге Србије за 20 јануар 1944 г.

Црвена комунистичка аждаја којој сте ви сломили кичму 1941, поново је заурлала. Сад бежи од мегдана, а служи се потворама. Баца се благом на ваш српски образ, до сад ничим неукаљан.

Вам су службу великим српским идеалима у прошлости при знали и пријатељи и непријатељи. Вашем легендарном јунаштву дивили су се сви они са којима сте се борили, а били су јунаци као ви.

Сви вам то признају, само вам не признаје штаб партизанске комунистичке ослободилачке војске, штаб Хрвата Јосипа Броза из Клања Загорског.

Он вас у једном памфлету, који је раширен по српским земаљама, најперфидније напада како сте ви виновници и кривци, што Југословенска војска није одговорила свом задатку на бојном пољу, кад су Југославију водили и издали плаћеници и потркуше енглеске, америчке и бољшевичке.

Ви знате ко потписује тај памфлет, главом генералштабни мајор југословенске војске Арса Ђ. Јовановић, несрбин, српско гамлеко огубалом! Њега су „Солунски официри“ направили човеком, довели до завидног положаја, говили и пустили у прве редове, за то, „што су србијански официри фаворизирали само своје рођаке и пријатеље“.

Комунистички бесомучан напад срачунао је паклено, али узалудно, да пољуља веру вас српских подофицира и официра у данашњим српским оружаним јединицама у наше војство, у наш Србизам, у будућност српског народа.

Ја као ваш ратни друг уверавам вас да југословенски пораз и југословенска срамота није српска срамота и неће никада бити. Српски официри и подофицири часно су вршили своју дужност према великим народним идеалима. Они су били и остали носници народне частности.

Они нису никад у кукавичку савили главу и отишли да служе комунисте и Хрвата Јосипа Броза, но су са њима поделили мегдан јуначки и уништили их, и Брозове армије и његову комунистичку републику Ужичку, и семе им затрли. Они су и данас на бранику своје драге и миле Мајке Србије. Они то и данас чине и чиниће.

За све који нису вршили дужност, као и за Арсу Јовановића, биће суда: Арса се одрекао и породице и вере православне и свога народа и постао је измењар комунистички. Да би оправдао свој издајнички поступак, пише памфлете противу браће своје, хвали Хрвата Јосипа Броза, чувеног зликовца и убицу милиона Срба.

Овај памфлет Јосипа Броза, то је хор-фисек. Он неће и не може поколебати српске официре и подофицире у њиховој фанатичној љубави према српском народу и Мајци Србији. Он неће смањити ни страховиту мржњу према комунизму, Арси издајнику и Хрвату Јосипу Брозу србождеру. Традиција српске војске није ни тако ваздушаста, да је могу поколебати комунистички памфлети, а чија је намера кроз провидна.

Мржња наша према свему што је комунистичко јача је од свега и ми стојимо опет један уз другог као некада 1941 године да првеној аждаји одрубимо главу и спасемо Србију и Српство. За то продужујемо ми нациштем путем српским. Уништићемо вас, комунисте, и семе вам затрли.

Нема другога: ви или ми, до истраге у борби. За нас је врховни закон да ЖИВИ СРБИЈА И СРПСКИ НАРОД!

Само напред, моји ратни другови, са нама је Бог и српски народ!

Живели српски официри и подофицири!

Славно ћемо у гроб да легнемо, а не као потркуше комунистичке да живимо.

Претседник српске владе и Министар унутрашњих послова
Генерал,

МИЛАН В. ПЕЊИЋ, с. р.

ЦРНОГОРОСЛАВЉЕ

Од несрећнога априла 1941 године ми смо овде, на овом несрећном парчету црногорске српске земље, збогу искомаданог и окрвављеног српства, живи сведоци многих чудних збитаја која превазилазе и најбујнију људску фантазију. Људи и читаве средине и крајеви мењали су не само своја државна, национална и политичка уверења и спроводили их ножем и огњем, него су напуштали и своју расну припадност бирајући нову, ковали су из основа нове језике, изналазили нове националне индивидуалитете и нове народе. Сад ето знајаше и једну нову религију: црногорославље.

Недавно смо имали прилике да у новинама једне суседне земље прочитамо теорију о новоствореним динарским народима који су, по „савременој“ науци о европским расама, потомци Илира. По тој теорији произведени су Црногорци у Илире, који су, примивши језик других раса, напустили своје илирско име. Намештена је и религија. Црногорци су, ипак, православни, али то није то православље, каже се, већ је у питању само српска ујдурма, јер црногорска и српска црква не могу никада постати једна црква.

И ако су Црногорци хришћани и то углавном православни, они исповедају религију „Горског вијенца“. Због тога је црногорско православље — црногорославље. То каже у низу чланака један црногорски ђетић, целом Српству добро познати Секула Дрљевић.

Други ђетић, најоданији сарадник и узданица првога, Сава Штедимлија, објашњава нам у тачније теорију првога.

Ево откуда ствари тако стоје: Црногорци су у своју данашњу земљу дошли као Хрвати и под тим именом живели у њој неколико векова. Њихова земља звала се Црвена Хрватска и они су били подложни западном утицају и католичкој цркви до нових времена. Данашња Црна гора, стара Зета, била је „строга католичка држава“. Посматрајући перипетије кроз које је прошло настојање за променом имена од Црвена Хрватска у Црна гора, видимо да су пресудну улогу играли политички догађаји и односи Црне горе према Србији. Тако се Црна гора прећутно одавала србизирању из чистог опортунизма.

А знате ли ко је највише крива за то србизирање? — Јадни Његош!

То српско име он је у народу највише посветио из сасвим државно-политичких разлога. Због те лудости Његошеве Илиро-хрватско-црногорци морали су да се бар по спољној форми држе православља, те су, ето тако, своју праделовску католичку веру напустили због Срба. А како су их Срби угњетавали, то сав њихов државни и народни живот нити је био угодан нити заслужан величања и славења. То је био црн живот у црним зетским горама. Ето тако је постао и назив Црна гора.

Док се процес црногорског културног национализма, објашњава он даље, вршио упоредо са хрватским због истоветности порека, цркве, језика и опште културне оријентације и цивилизације, дотле се процес развоја политичког национализма развијао упоредо са српским због сличне историјске судбине и накнадно створеног заједничког имена и заједничког непријатеља.

Србовање у „Горском вијенцу“ је последица чисто политичких разлога, с предумишљајем, због Турака. Због свега тога црногорска православна црква није била носилац и чувар српске, него црногорске државне мисли, али под српским именом.

Ипак, закључује писац, поред свих тих накалемивања, посрбљивања, православљивања итд., језгро је остало нетакнуто, јер су основа, темељ и подлога били сасвим солидни. Име хрватско, крв хрватска, не значи само националност. Хрватска крв ту значи припадност. Хрватство је ту си-

ноним за све што је лепо и добро створио европски запад. Биће можда много занимљивије да у неколико речи изнесемо кратке биографије оба ова историјска проналазача.

Секула Дрљевић је већ од ранје доста познат у нашем политичком животу. Родом је из Колашина, где су Титови „ослободили“ у т.зв. „пасјем гробљу“ закопали неколико стотина мученика за свој народ и за свој светао српско-црногорски образ. Заузимао је положај некадашњег министра на Цетињу, а године 1910, са Балкана хотела „Империјала“ у Београду први је јавно пледирао за уједињење Србије и Црне горе, док су још биле самосталне државе, као два дела једног недељивог народа, које је зла историјска судбина била раставила. Кад му није успело да седне и у Београду на министарску столицу, одао се ваљда науци о расама, народима и верама, поставши становник града Земун.

Одмах после слома Југославије 1941 године отишао је на Цетиње и са 30 и неколико својих присталица одржао „Црногорски сабор“ на Цетињу 12 јула, те је под окриљем италијанског војног гувернера основао нову владу, расписао конкурс за црногорског краља и после прве седнице спремао делегацију која ће поћи до Виктора Емануела с молбом да именује лице које би било регент црногорског краљевског престола, пошто у том часу сабор није имао свог кандидата за тај положај.

Међутим, друга седница ове владе није се могла ни одржати, јер је два дана касније букнуо устанак и противу Секулине владе и противу будућег краља. Тај несрећни устанак угушен је у крви и паљевини, а пометњу и лабавост италијанске окупације искористили су партизани и приредили Црној гори касалницу какву свет још није видео. Преко педесет хиљада живота и десетинама хиљада разрушених домова пали су као жртве тог добродог почетка Дрљевићеве политике и изграђивања „црногорског националног индивидуалитета и хиљадугодишње културе“.

Његов најближи сарадник и гласноговорник Сава Штедимлија је по племену Пилер, марксиста и анархиста у Београду, ултранационалиста и усташа у Загребу.

Међу његова „значајна историјска дела“ спада и једно објављено на немачком језику под насловом „Ауф дем Балкан“, са предговором Секуле Дрљевића, с очигледном намером да утиче на ново формирање Југоистока, нарочито на положај Срба из Србије и оних из Црне горе.

Сваком Србину довољно је позната српска историја да би ови нови историјски проналазачи могли да имају ма каквог утицаја. Што се пак тиче књиге на немачком језику, треба нагласити да је међу Неманима било много најугледнијих научника који су исто тако са пуно знања, познавања и прецизности опширно писали о историји Срба и осталих балканских народа.

Р. М.

СРПСКИ НАРОД

ГЛАВНИ УРЕДНИК, одговоран за садржину листа: Велибор Јонић.

ВЛАСНИК: Мих. Станковић из Београда.

РЕДАКЦИЈА И АДМИНИСТРАЦИЈА: Теразије 5 мезанин, 1 степенште (Палата Извозне банке). Тел. 20-383.

ШТАМПАРИЈА „ЛУЧА“, Краљице Наталије 100. Тел. 21-772. Тромесечна претплата 48 динара шаље се преко „Пресека“, а. д. Влајковићева 8.

СРПСКИ ПУТ

Обнављајући данас своју државу под најтежим околностима српски народ дао је доказа своје несумњиве државотворности. То му данас сви објективни посматрачи признају. Отуда су све клевете против српског народа унапред осуђене на неуспех. Њих оповргавају чињенице, које јасније и убедљивије говоре неголи речи иза којих ништа не стоји.

Државотворност српског народа није случајна. У току прошлих сто четрдесет година српски народ је кроз борбу, самопрегор и жртву изграђивао своју државу камен по камен. Тако зидана зграда не да се преконоћ срушити. И што је још важније, код њених неумара развила се љубав за ту муком саздану творевину.

Томе баш што је своју државу изграђивао властитим напорима српски народ има да захвали за свој осећај државотворности и свој национализам. Можда тога код њега не бг било, да су њему слобода и независност споља даровани. Јер таква је природа човекова, да он само оно цени и воли за шта је жртве подносио.

Наравно да је у овој српској државотворности и сећање на прошлост имало свога удела. Никада српски народ није заборављао да је он у средњем веку имао државу, која по својој културности, није изостајала ни за једном другом државом онога доба. О томе најбоље сведоче преостали културни споменици, којима су се највећи духови света одувек дивили.

И је ли чудо онда зашто данас српски човек, ма где он био, устаје одлучно против рушилачког комунизма као и против анархије сваке врсте! Домаћински осећај који се у њему у доба независности и слободе развио и учврстио, не да му да пође другим путем. Само пут реда, грађанства и славе јесте српски пут, по коме српски народ може са чашћу корачати.

Нека он само оде тим путем, па се неће покајати. Вечни Божији закони стараће се о томе да он не остане без награде и признања. Јер је писано: тражите Царство небеско, а остало ће вам се све додати.

ВЕЛИБОР ЈОНИЋ

ПОСЛАНИЦА НИКОГОВИЋИМА

Написао
др. М. СПАЛАЈКОВИЋ
министар у пензији

Има самозваних „доктора“, као што има и самозваних „маршала“. Они се крију под разним лажним именима, или понајчешће остају безимени. Зато их и називам НИКОГОВИЋИМА. Не да их врећам — јер намерну увреду могу осетити само они који познајемо — него једино из потребе да их крстим неким именом. Не могу их, из простог принципа противречности, назвати КОЛЕНОВИЋИМА, јер појам о „коленивићу“ искључује и псевдониме и анониме; он не означава моралну лешину, без људског поноса и осећања части. Коленовић никад не говори са намером да ма кога врећа; никоговић увек говори само са жељом да неког увреди.

Поводом мог чланка у божићном броју „Српског народа“, неки самозвани „доктор Босанац“ пише ми и даје савет да припазим на своје „психичко здравље“. Он је присвојио титулу доктора и име Босанца, онако исто као што је и његов госа прогласио себе за маршала и дао себи надимак Тита. Мој чланак послужио му је само као повод, а стварни разлог био му је, очевидно, јетка мржња на моје раније чланке у којима браним српско име и српску светосавску веру.

Каква је филозофска тема мога божићног чланка? Какав је прави смисао мога животног називања: да је слобода дужност а не право, да је култура духа циљ живота а не средство.

Само човек, који је потпуно и увек свестан своје дужности, у-

век је потпуно слободан, јер његов разум није оптерећен изборним проблемом његове воље. За њега је тај проблем већ одавно решен. Ако се човек у својој слободи не одређује дужношћу, онда је фатално изложен утицајима нагона и страсти. И у тој борби материјалних елемената он губи своју слободу — и своје време — и одређује се према најјачем нагону, према најјачој страсти, дакле према једном немалом духовном мерилу.

Култура духа је циљ и даје смисао животу. Сав технички напредак, сва материјална цивилизација, само је једно средство, и ништа више. Оно треба да служи — као крајњој сврси — усавршавању душе, моралном напретку духа, развоју људске културе.

Међу ЉУДИМА ДОБРЕ ВОЉЕ, који желе мир на земљи, моја размишљања о цивилизацији примљена су са одобравањем. Један пријатељ, честит Србин и добар хришћанин, захвалио ми је на божићној причини о Троти из Салерна — која, у осталом није измишљена — као на некој „божићној покластици“. У те свечане дане, кад је душа обасјана успоменама на Христово рођење, људи осећају јаче него обично значај искрених речи.

Са културом се развија и ДОБРА ВОЉА код људи. Кад она буде потпуно људима овлада, онда ће и мир завладати међу њима. Сузбијати злу вољу код људи значи лечити њихову душу. То је целог свог живота радила Трота из Салерна; у томе је и била њена највећа лекарска тајна. И најмодернија наука је показала од коликог је значаја здрава душа на болесно тело. Зла воља је не само мржња и јарост, него такође завист и подлост, пакост и подмуклост. Догод оне буду владале душом код већине људи, докле не може бити мира међу њима.

Срби су се тој мудрости још од Светог Саве почели учити. У томе је значај светосавског православања. Од тога времена, бити добар Србин значи прво бити добар хришћанин, и то не само на језику него и на делу. Ту своју веру српски народ је током целе своје прошлости не само речима него и делима доказивао. Само БЕЗБОЖНЕ комунисте Србин че може никад сматрати за браћу, јер где нема вере у Бога ту не може бити ни братства међу људима.

„Југословенски“ материјализам одувек је био испуњен мржњом према српском идеализму. Он је ту своју мржњу доказао и речима и делима. Није потребно наводити те доказе. Они су и свуда познати свом Србину. Занимаће ипак читаоце „Српског народа“ овај и ако сасвим безначајан и потпуно неубрањљив, излив зле воље једнога од тих југословенских никоговића. Он ми је пре неки дан послао личну карту са потписом „Др Босанец психијатар“ (Александарова 315). Ево, од речи до речи, шта ми пише:

Има чврсту вољу да поново следе свом европском позиву и да свој нови живот у европској судбинској заједници врати на старе социјалне традиционалне темеље Светог Саве — под вођством генерала Недића чији се труд и напори усредсређују на обнављање правог Светосавља — националног и социјалног.

ВЛАД. ВУЈИЋ
(Предавање одржано на београдском Радиу).

„Екселенцијо, допаде ми тегер данаске „Српски Народ“ за Божић те задовољно прочиташ Ваш чланак о Троти из Салерна. Радује ме и весели што је сирота Трота, и ако је цаба чекала хиљаду љета, најзад у вама наша тако савршеног Трогла. Обратите пажњу на ваше психичко здравље. Потребни сте и нама у целом људском роду. Живели и на многаја, многаја.“

Аферим — „докторе“!... Типе се по перју познају. Вас ми није било тешко распознати. Ви сте једна ординарна, веома ординарна тичурнина, и њено перје се још из даљине распознаје, не толико по својој прљавој боји колико по свом огућном задаху. Ви сте тичурнина из Титовог Јата.

Србин нисте. Ма да се и међу Србима нађе понека тица ваше боје. Србин није кукавица. Он не подмеће своје јаје у туђе гнездо; док ви сте под туђим рукописом и лажним именом протурали свој „оштроумни“ мућак.

Србин нисте. Једно ваше перо вас је издало. Није вам се оно измакло са репа, него са језика. То ћете „ТЕКЕР“ сад приметити, али доцкан. Мора да сте и ви из Клања или северно од Клања, где се тај адверб у том облику чује, па било да говори Хрват Јосип Броз било Словенац Јосип Раух. Тек ви нисте Босанац. ТЕКЕР и ја сад разумем што ми нисте одмах после Божића упутили своју дописницу. Даљине су велике, а ви сте Јосипова тица усред Београда. Има, на жалост, таквих тица — као што сте ви, још доста у Београду.

Такви „психијатри“ као ви нису потребни национално здравим Србима. Задовољите се пацијентима као што је распот Зечевић, или дегенерик Владислав Рибничар, или ренегат Арса Јовановић, који су већ у вашем табору. Ви, „доктори и психијатри“ са Стаљиновог универзитета, хтели бисте да несметано помућујете и даље памет српском народу.

Не мрзите ви мене зато што сам похвалио Троту и њену добру душу, ни зато што нисам атеист, па чак ни зато што сам антикомунист. Све бисте ви то мени опростили. Али оно што ми не можете опростити, оно због чега ме фанатичко мржњом мрзите, то је што сам Србин — Србин православац, Србин светосавац.

Ви сте узнемирени, јер сваки дан међу вашим пацијентима има све мање Срба. Многи су своју тешку болест преболели, а многе сте ви сами побили. Црвена губа све више опада. Зато ви сад прибегавате сваки дан новим крилатицама да бисте у српском народу одржали оно за вас толико потребно психопатолошко стање. Сељацима стално пуњите главу да Немци неће отићи из Србије док их Титова „ослободилачка војска“ не отера; ви кољете оне који неће да се одмећу у партизане него хоће да се сврставају под заставу генерала Недића; ви исмевате по чаршији храбре српске добровољце, иако стално кукавички бегите пред њима; ви клеветате најординарнијим памфлетима српске официре и подофицире, да бисте код сељачких и радничких маса изазвали неповерење према српским оружаним одредима који се стварају; ви убацујете и ширите по варошима и селима бесмислену расправу о будућем облику владавине, с лукавим планом да поделите српски народ на два противничка логора, монархисте и републиканце. Вама је главно, кад на терену губите, да унесите увек нову пометњу и одржавате сталну забуну код српског народа.

Упућујући ову посланицу никоговићима ја се надам да ће им, после мога чланка о Божићу, ТЕКЕР она направити право задовољство.

ЈЕДНА ЦРКВА, ЈЕДНА ДРЖАВА, ЈЕДНА НАЦИЈА

Већ више од једног столећа целокупно Српство слави на данашњи дан успомену на Светога Саву, творца српске нације и српске културе. Далеко изнад претходника, савременика и оних који су живели после њега издигне се циновски лик тога највећег Србина.

Седам векова и четврт, 725 година, протекло је од доба у које је живео и радио Свети Сава и кроз цело то многовековно време он је, видљиво и невидљиво, својим делом био душа Српства и српске културе, управљао духовном судбином свога народа и био центар и мерило свих позитивних динамичких снага које су нас Србе одржале у тешкој и променљивој историјској судбини на опасном животном простору које нам је Провиђење доделило.

Најмлађи син великог жупана српског, Немање, оснивача јединствене српске државе у центру балканског простора, од својих младих дана мислена и религиозна природа, по сопственом импулсу отишао је у Свету Гору и замонашио се. Основавши у тој монашкој републици српски манастир Хиландар, који ће вековима служити као висока школа српске духовне културе, Сава је прошао строгу аскетску дисциплину под којом је остао целог свог живота.

Изна њему се показала истина да вођи народа, они који формирају судбину своје отаџбине, морају бити лично прекаљени у чистом и дисциплинованом личном животу, себе прегорати да би своје народу служили. Такав, Сава је могао поставити начело: „Чините онако како видите да је радим“, једино исправно начело одговорности за оне који су Провиђењем одређени да воде.

Неуморан и пожртвован дух који проишлаго сагледа и одмерава садашњост и генијално предвиђа будућност, овај човек правог европског великог формата био је одређен да створи

и формира српску нацију и њену културу на темељима који су толико чврсти да и данас стоје у пуном складу са правим национализмом и правим социјализмом.

Положеј у коме се налазио српски народ почетком XIII века карактерисан је следећим чињеницама. Са Запада је надирала велика католичка офанзива. Моћни талас политичког католицизма заплускивао је балкански простор, нарочито западни литорал. На Истоку је била разбијена Византија, Цариград у рукама западних освајача и пљачкаша, источна патријаршија без моћи, духовништво и монаштво дегенерисано, деморалисано и разбијено, у опадању духовном.

Између таквог Запада и таквог Истока, млада српска држава, тек у формирању, у духовном црквеном погледу под грчком архиепископијом из Охрида, са јаким струјом антисоцијалне и антикултурне манихејске јереси, тзв. богумила, нехристијанизирани још у пуном опсегу — налазила се у тешком духовном положају. Да би народна заједница добила облик, да би се кристализовала у државу, да би добила чврст лик националне и социјалне заједнице, да би, једном речи, изишла на историјску сцену као чврста формација културна — ваљало је да је духовно определи и поведе, да јој постави солидне темеље једна јака, видовита, генијална личност.

Сава је добио и створио самосталну националну српску цркву, духовну творевину нити католичку нити византиску. Он је створио кадар епископа, свештеника и монаха — Срба. Он је хришћанску културу саздао у својој земљи, учврстио и раширио и тиме свршио велики цивилизаторски посао. Неумољиво је уништио противнике државе и нације, форме и културе, поретка и реда, претставнике хаоса и антикултуре, богумилске јеретике, комунисте тога времена.

Тиме је српска народна заједница учвршћена и уобличена, постала је нација која ће под династијом његова оца, Немањићама, формирати државу и та ће држава живети блиставим културним животом чија нам сведочанства у архитектури, фрески, књижевности речито говоре о европском духу и формату српском. Однос цркве, државе и нације био је јасан и прост: једна црква, једна држава, једна нација — без супротности, без примата и борби око њега: једна чврста духовна творевина српска.

Али генијално схватање Савино испољава се у том националистичком оквиру још и у основним начелима унутарњег живота нације, која је он поставио и у наследство оставио Србима. На темељима хришћанских начела, унутарњи живот нације има да се руководи начелом социјалне правде које захтева хармоничну сарадњу свих staleжа, узајамну помоћ и љубав, рад свакога на своје месту, чврст хијерархијски поредак по начелу одговорности за народну заједницу.

Оваква социјална садржина национализма, основана на начелу правде, искључује империјализам. Сава је неуморно проповедао да се никада не ратује „без правде“, никада у циљу насиља. Тај и такав социјализам, прави и племенити, спојен је код Светог Саве са национализмом.

Он је још тада, пре више од 700 година, видовито поставио праве социјалне водиле свом српском народу. Нема безгрешног народа у историји; српски народ је грешио и против ових социјалних темеља које му је Сава поставио. Данас, на своје животно простору, српски народ

БЛАТЊАВА ЗИМСКА ОФАНЗИВА

Прошле и претпрошле зиме Совјети су вршили своје офанзивне операције, рачунајући да ће моћи искористити смрзнути терен за већа прегруписавања војске. Нису се преварили у томе. Преварили су се само у очекивању резултата тих прегруписавања: операциона победа је изостала. Али ипак, они су били задвојни зимом као својим савезницима, јер им је зима олакшавала савезништво и довоз у зони позадине фронта.

Ово је било нарочито важно у овој години, јер су Немци приликом отступања десетоструко применили Стаљинов изум — „тактику спаљене земље“. Неотанак друмова и железничких пруга у области између Дњепра и Доњца имао је као последицу да су Совјети тако слабо напредовали у јесењој офанзиви, када су нападали немачке положаје западно од Дњепра.

Москва се надала да ће зима поправити ситуацију. Али зима није дошла. На целом јужном сектору Источног фронта већ сада, у јануару влада чувена руска „распутица“ и зато је совјетска офанзива заглавила у блата.

Нешто боље стоји ствар на средњем отсеку, али и овде болешњивци се боре са блатом и зато имају великих тешкоћа у извођењу борбених операција.

Једино на северу има зима, и зато је совјетска врховна команда концентрисала многобројне дивизије на отсеку од Лењинград до Новгорода, надајући се да ће моћи да изврши продор кроз немачке положаје код Волхова и Неве. Упоредиву садашњу зимску офанзиву са оним претходним, треба признати да је развој садашњег совјетског подухвата знатно слабији од оних од прошле и претпрошле године.

Испред тога, што је количина техничких средстава бачених у борбу на совјетској страни веома велика, ипак продорна снага совјетских трупа је много мања него што је била раније. То се мора на првом месту објаснити опадањем квалитета нижег и средњег официјерског кадра, а осим тога (можда је то баш и најглавнији разлог) — смањењем борбеног морала црвене војске.

Чак ни енглеска штампа, која је раније са толико радости рекламасала совјетске успехе, овога пута је веома уздржљива. Не само између редова, већ и потпуно отворено долази до изражаја брига Енглеца због тога што совјетска снага јако понушта. Брига је потпуно разумљива, јер се Енглецима, а још мање Американцима, не свиђа мисао да ће морати једног дана сами да се боре против немачке моћи, изгубивши совјетску војску као ударну снагу овог јеврејског рата.

Ова перспектива борбе против Немаца нимало не одушевљава Британоамериканце. Зато они опет пишу о великом ризику искрцавања у Западној Европи, измишљајући начин како би се тај ризик смањило (мисле на повреду неутралности Шпаније и Португала) и покушавају да нађу аргументе који би образложили непотребност инвазије. Или бар образложили потребу одлагања инвазије.

Британоамерички листови пишу да би инвазија имала смисла тек онда када би совјетска војска продрла дубоко у Балтичке земље и у Пољску. Вероватно да у Москви нису истога мишљења и сматрају да даље напредовање совјетске војске може да се изврши само уз реалну помоћ Британоамериканаца на другом фронту.

Међутим, Британоамериканци опет само блефире. Пошто је осма британска армија у Италији стала на реци Сангро, заморивши се после тешких борби, морала је пета америчка армија да предузме веће операције код Монте Касиде. Она је напредовала свега неколико километара,

борећи се неколико недеља и доживела је да буде одбачена преко реке Рапидо, т.ј. да буде враћена на полазне положаје.

Немци су извршили овај контра-ударац не обазирајући се на то што је иза њихових леђа искрцај један амерички одред код места Нетуно. Ово искрцавање је било проглашено за огроман успех, али се затим десило нешто неочекивано. Већ приликом самог искрцавања Американци су били изненађени тиме што на обали нема Немаца. Изненађење се повећало када су без икаквог отпора могли да напредују неколико километара. Изненађење је достигло врхунац када ни после три дана боравка код Нетуна нису били нападнути од стране Немаца.

То је једно непријатно изненађење. Непријатно за пропаганду, која не може да реклами-

ра победу у отсуству непријатеља. Непријатно по генерала Александера, који и у тој немачкој отсућности треба да види неки план, који може да доведе до незгодних прилика одред који се искрцао.

Американци су мислили да ће генерал-фелдмаршал Кеселринг одмах појурити са својом армијом према Нетуно, чим буде сазнао о искрцавању. Међутим, Кеселринг хладнокрвно спроводи неки свој план. То је таиста хладнокрвност, која даје могућност Немцима да потпуно мирно ишчекују док буде коначно искрцавала црвена војска и да мирно очекују док се накупи таква снага немачке главне резерве и немачке авијације, да ће моћи извршити одлучан стратегијски ударац. Ударац, који ће донети победу Тројном Пакту.

М. Војновић

ПОД ВОЂСТВОМ СВ. САВЕ

Две године је прошло. Немир је био у нашим срцима, а туга у души нашој. Страхovali смо за будућност и опстанак народа нашег српског. Изгледало је да смо проклет, да нам је суђењо да српског имена нестане, а речи нашег језика више да се не чују.

И могло је тако да буде, али је Провиђење и људска воља друкчије хтеле, јер се Србинова наша земља звала, Србинова се зове и тако ће се, Божјом и народном помоћу, увек и звати. Народ је сам муком и жртвама за себе и децу своју спасао и сачувао, њу, земљу своју, Србију.

У последњем тренутку, када је црвени пламен, подметнут за увек проклетом руком народних одрода лизао већ зидове наших домова, палио наша добра и пустошио земљом, било је све спасено.

Две године су од тада прошле и већ су почели да се називу плодови двогодишњег мукотрпног рада, да се јављају обриси обновљене и смирене земље наше.

Још је Свети Сава од народа српског јединствену нацију створио и научио га значајну самопостојања, учинио га свесним шта значи Србином се звати. Само се зато народ наш није кроз векове расплинуо, утопио и нестао у моћној азијатској бујници. Само је зато вековима стајао као станац камен и разбијао све налете са истока. Само је зато сачувао име своје и крст свој и голорук скоро, али јакога, несаломљивог духа и неисцрпне народне снаге, столећима био на мртвој стражи и спречавао турским четама прилаз срцу Европе. Само захваљујући њему, Растку Немањичу и својој сировој, али дубокој мудрости којом га је схватио и прихватио. Очеврсно и очеличен тако вековним отпором дочекао је и пребродило нове буре и прошао кроз прошли светски рат. Опет је сам крвљу и многим жртвама стекао своју земљу и још је проширио. И тада се изгубио и заборавио. Двадесет година је дремао полузатворених очима, тапкао у месту или лутао, кушкајући леворесно штапом, тражећи прави пут. Јер је у здравоме инстинкту своје осетио да је погрешно. И десило се оно најгоре, отишао је у страну, заведен злочинском туђинском руком и нашао се пред провалијом. Али је жеља за животом и самоодржањем надјачала. Свом неисцрпном животном снагом својом почео је српски народ, ослобођен дугогодишњих заблуда, да ствара. Тежак задатак је стајао пред народом нашим, али се он посла прихватио, и био је спреман да га успешно заврши.

У болу и несрећи српски народ је могао само чврсти да постане. Оно што је у материјалном изгубљено, десетоструко је добијено у духовном. Данашње генерације су имале срећу да живе у времену ређања једног новог света, а тиме задобиле и велику одговорност пред будућношћу. Од наших данашњих поступака и правилног схватања догађаја зависи будућност читавих поколења српског народа. Сваки историјски препород садржи у себи мање или више бола. Српски народ је то осетио и разумео. Хиљаде и хиљаде недужних животи, принесених на олтар српској отаџбини за ових неколико година, нас опомињу. Они су обележили наш пут, и други за нас не постоје.

У своме безумљу и заслепљености хоће они који себе називају „правим“ народним синови-ма и „ослободницима“, да угасе и последњи пламен који још тлења на српскоме огњишту. И ветар би разнео већ охладјени пепо, из порушеног и спаљеног дома српског изникао би коров и траваљина, а кости би се беласале у тмурној ноћи у земљи која се некад Србинова звала. Тамо где су се до јуче пружале плодне оранице, питоми брежуљци, мала планинска села и велики градови, завладала би пустош и дивљина и свега би у неповрат нестало. И никада се више за Србина и српство чуло не би. То би хтели они, који се са црвеном петокраком звездом на капи, боре за „слободу“ Србије и српства.

Јака је снага народа српског, а још јака његова жеља за животом, која прелази преко свих препрека. С муком је подигао своје, тешким сном притисле капке народ српски али је прогледао, и још једном, као онда пре толико векова, научио да гледа и да види.

Данас су у Србији све националне снаге уједињене и постоје само два фронта. Они, окупљени око црвене крпе своје, несрби — и народ најзад сав уједињен под тробојком нашом српском, жељан да живи, жељан да траје и данас и сутра и увек — кроз векове.

„Большевизам нема ничег заједничког ни са српским духом ни са српском културом“, рекао је претседник српске Владе, генерал Недић, а речи су му из срца потекле, из његовог народног српског срца и наше одјека у свакоме срцу које српски куца.

Тешка ће можда бити ова последња борба, претешка и мучна чак, али ће народ изаћи из ње уједињенији него икада раније. Борба ће одлучити коме припада живот, а коме смрт. С вером у Господа, Спаситеља све та одлука ће бити у руци онога, који њега призива када у бој полази.

У миру и срећи довршиће се оно што је раније започето. Српски народ ће још једном наћи самога себе и сложено ће поћи, крепким кораком, у сусрет будућности заједно са осталим на-

ПОЗДРАВ БРАЋЕ ИЗ ЗАРОБЉЕНИШТВА

Прва моја мисао јесте мисао захвалности Богу, што је сачувао темеље моје Отаџбине драге, захваљујући сам Му што још живи мој добри народ. Друга моја мисао, јесте израз моје љубави према свима мојим и драгим Србима и Српкињама о којима непрестано мислим и прижељкујем их. Српски свештеник осећа радост кад је његовом народу добро, плаче кад његов народ страда. Српски свештеник носи непрестано свој народ у срцу своје.

Ми смо свесни несреће која је за време рата задесила наш нападени народ, свесни смо јер смо једнак, ако не већи терет понели на својим телима и у својим душама, као и ви. Било је неописиво тешко док нисмо са вама ступили у претиску. Када је то било, почели смо се смиривати и носити свој бол са надом, да ће се једног дана оздравити.

Но то смирење, ако се тако може назвати, не траје дуго. Допиру до наших ушију страшне вести. Србија опет гори. Устао брат на брата. Гину најбољи људи, домаћини честити, гину жене и деца, умире све што је је српско. Наш бол превазилази меру прелази у очајање. Питамо се за што сад то. Зар није доста било жртава, зар није доста проливено крви и суза. Зар Србија мајка мора извршити самоубиство и за свагда умрети. О како је страшно овако осећати! О како је страшно гледати своју децу, своје најмилије разапете на крсту, а јуде и целати трљају руке и смешкају се!

Шта ти је српски родо? Зар си ти баш овако морао доживети? Зар синови јунака и мученика нису слични оцемима, да се боре за част и понос свога народа, за крст часни и слободу златну, за вечне симболе српског народа, зар су српски синови постали разбојници. Србин је научио да гине, али да гине славно. Научио је да се бори и брани свој народ, а не да га убија. Има ли шта жалосније, да се Србија брани од Срба?

О Срби, заблудела и одрођена браћо наша, ако вас још таквих има, освестите се. Зар вам не пара уци лелек и плач српске сиротиње, српских мајки и невиних деце. Зар ви морате бити целати, који колџем прободате ребра разапетог Српства. Освестите се, покајте се, приђите својој браћи као браћа, а не као целати. Збаците са себе туге одело од лажне вуне и свиле, свуците целатске рукавице, није то за вас.

Угледајте се на нашег најбољег оца брата и сина генерала Милана Недића.

Приђите к њему сви Срби, јер га сви одавно познајете по његовом светлим делима и са њим заједно чувајте, храните, браните и тешите, сиротињу нашу заштитите све што је наше српско. Лечите му ране његове, — помозите му. Приђите и спремите се да нас као браћу дочекате, нас који смо толико бола поднели.

Послушајте вапијући глас родољуба Недића. Он жели спасење васколиког Српства и Мајке Србије, он жели, да наш народ живи вечно. Не слушајте оне који вас наговарају да гинете и убијате своју браћу. То је безумље! С тим не чините услугу Николе, а свој народ уништавате. То вам неће нико одобрити и признати.

Родима Европе. Урадиће тако народ српски, јер то му његова велика прошлост и његова сигурна будућност налажу. Урадиће опет јединим могућим путем, путем свога Великог Учитеља, Растка Немањича.

Сложно, браћо, путем корачајте, предводи нас Светитељу Са-во!

ЉУБОМИР МАЛЕШ

Чујте вапаје многобројних хиљада наше браће из заробљеништва. Умири се, приђите своје народу и помозите му. Превише је страдања српском народу.

Ми смо захваљујући Господу Богу који је подарио нашем народу у овом сумном времену заштитника Недића. Ми му телом срцем и душом припадамо. Ми ћемо га помоћи, јер знамо, да се само на тај начин кроз његов српски програм може повратити српски народ у живот, изаћи из понора на висину. Он је у своме програму обележио свој пут и нашег народа. То је пут отаца и дедова наших. То је пут Светога Саве, Милоша Облића, Краља Александра, Патријарха Варнаве, Мајке Југовића и Косовке Девојке. Тај је пут вечито нов и сигуран и једини који води спасењу и срећи. То је пут Христов.

Приђите својој Светој Српској Православној Светосавској Цркви. Она ће вас утешити и ојачати. Она ће вам дати помета и снаге да тешко бреме издржите.

Освестите се, браћо, ми верујемо, да ви волите Србију као и ми. Верујемо да и кроз ваше жиле струји српска крв. Ви сте погрешили и згрешили у своме малорумљу и очајању. Освестите се и сталожите, размислите и видећете прави пут. Крените њим без устезања.

Обратиће нарочито пажњу на васпитање омладине, узданице наше, удивајте им веру, љубав и наду према Богу и народу своје. Одените их у оделу наших славних предака, спремите их добро, јер их велике дужности чекају.

Ти народна омладино, узданице наша, слушај оно што те учи најбољи и најчеститији. Права је срца своја њихов савет, спреми се да часно послужиш своје народу. Сети се песме о мајци, Југовића у којој се говори, о погибији њених синова: „Та ја их ни родила нисам, да ми леже на меку душеку, већ да бране земљу од некрста... Хранићемо птице ждраловиће наше племе никад пропаст неће“.

Наш је народ здрав. Здрава је подлога његова. Она је селачка, али је зато баш и здрава. Наши интелектуалци већином су селачки синови. Нека завире у домове отаца својих, нека завире у њихове душе тамо ће наћи неизвештачену и урођену љубав према Богу и народу своје, тамо ће наћи мудрост већу него што се у школи може научити. Наћи ће љубав. Знање се може научити, али љубав је од детињства мајка у срце утиснула. Српски интелектуалци спојте знање са љубављу, љубав нека буде прва, а знање нека буде само сретство љубави.

Још једном, браћо, приђите. Спасиоцу Српског народа генералу Милану Недићу, сарађујте са њим свако на своје послу и свом својом снагом. То је жеља моја, то је жеља хиљада и хиљада ваших отаца, браће и синова, који смо далеко од Отаџбине. Олакшајте нам бол. Покажите да нас волите и да нам чувате сиротињску кућицу, малу али чисту и светлу. Учинићете да и ми након дугог бола осетимо зрачак наде и да се радујемо повратку. И повратак ће брже уследити, вратићемо се вама у загрљај, постаће много боља Србија. Биће наша и само наша. Заорите се опет песма нашим пољима.

То је наш поздрав, то су наше жеље и наде. Кренимо уз помоћ Божију на посао све за добро нашег васколиког српског народа и Отаџбине драге.

Свештеник
Степан Вранић
заробљеник 31954
Офлага VI-B.

СРПСКИ ДОБРОВОЉАЦ

НАША МИСИЈА

Кад смо у септембру 1941 године, узели пушку да се боримо против комунизма, мало је било оних који су нас схватили и разумели смисао наше борбе. То најмрачније поглавље српске историје било је обавијено незнањем и тамом те нас не чуди што многи нису видели сигнал истине, који смо ми видели, исто као што нису чули поклич бојне трубе који смо ми чули.

Отуда није никакво чудо, што смо први у гласу генерала Недића, чули вапијући глас српског народа, који је у грчевитим мукама умирао, тражио помоћ, и чија је болест претила смрћу. Ми смо били први лекар који је похитао да спасава болесника, да лечи ране, да гаси распламтели пожар. Што нам ни сам болесник није веровао, што је прибегавао „лековима“ и других саветодаваца, нас то није поколебало, јер смо попут савесног хирурга схватили дужност озбиљно, свесни да смо ми једино позвани да се до крајњих граница жртвујемо за свој народ, па је од нашег успеха или неуспеха, зависило да ли ће наш српски народ продужити да живи на овом делу света, или ће поћи у неповратну смрт. Зато смо морали радити брзо, одлучно, паметно. Часови су били скупи, а ми смо у потпуности схватили величину задатка кога смо се прихватили.

Наша је дужност била тешка. Сплетке су нам правили они исти за чије животе смо се ми борили. Док смо чупали коров са наших српских пољана, за нама су ишле читаве плејаде које су коров поново сејале. Чим су се указали зрели плодови нашег рада, плејаде су похитале да уживају у тим плодовима. Ми смо били сејачи, други су збирали жетву. Ми смо све то посматрали равнодушно, јер је наш принцип био да дамо све, не примајући ништа.

Оно што смо ми видели много раније, други тек данас наслућују. Дубина наше вере у победу и смисао нашег задатка, надвладале су наше непријатеље и оне с лева, и оне с десна. Наши другови са усхићењем су ишли у смрт, умирући без крика, а нама су оставили само један аманет: да их следимо до краја, да борбу наставимо, да мисију извршимо. И ми се ни за часак нисмо оглушили о њихов аманет.

На њиховим костима ми зидамо нову српску Отаџбину, која ће бити наша Отаџбина, и у којој све оно што није српско мораће да нестане. Црвена аждаја којој смо ми задали тешке ударце још није дотучена. Она

и данас пушта своје хистеричне пипке и жели поново да гута својим крвoločним чељустима. Она је данас окупала вѣчите српске непријатеље, који су до јуче под другим знаком локали српску крв. Све то ми добро знамо, али знамо да ће црвена немањ још једном осетити снагу наших мишица, и јачину нашег духа. Смртна пресуда коју јој спремамо приводи се крају, она долази... И тада, питамо се ми, да ли ће наша мисија бити завршена, да ли ћемо сићи са позорнице?

За нас је одговор јасан! Не! Није наш једини циљ дотући комунизам и уклонити се, јер би то значило стагнирати по пута. Ми смо свесни да је по Божијој милости на нас пао задатак стражара на српским вратима, и ни један од нас неће на стражи заспати. Зло којему ми данас истављамо наше младалачке груди, није дошло нашем народу само по себи. То зло дошло нам је споља, то је „роба“, за коју је српски народ платио милионе жртава. Отуда, ми узимамо на себе тешки задатак, да се убудуће нешто слично не деси. На овоме путу ми нећемо стати ни секунду, јер смо свесни да је ово искључиво наш српски

пут. Што је он тежобан, крвав и трновит то нас ни најмање не страши. Насупрот, то још више надахњује витешку борбу коју водимо ради очувања нашег српског народа и његових виталних интереса. Кривудаваост тога пута, ми ћемо на крају утрети... Зато се варају они, који мисле да смо се ми случајно појавили и да је наше време „привременог“ трајања. Они који су свесни да су носиоци целе једне етике и да су верни тумачи дубоких моралних тежњи свога народа, не уклањају се лако.

Код нас не постоји ништа неодређено и конфузно, зато су и наши циљеви јасни. Ми хоћемо да нашем српском народу дамо обележје наше старе српске славе. Попут наших непријатеља, ми не преврћемо сметлишта дотрајалог Запада, да би смо нашем народу указали пут, већ пловимо у нашу стародревну прошлост, која нам за свако питање нуди одговор. Отуда ми црпемо снагу за наше подухвате, ту лежи смисао нашег рада, а отуда и овако огромна вера код нас да победимо. Ништа ново не обећавамо. На темељима српске етике, која је последњих година прекривена скрамицом пепела, изградимо бољу будућност српског народа. Сви који нас у овоме буду сметали морају се уклонити.

М. М. Влаховић

Смотра оружја

(Фото: Арх. В. от. С.Д.К.)

Ускликнимо с љубављу...

Смисао и снага наше историје

„...Данас, кад велики народи, велики континенти, и цео свет, клецају под својим заблудама и гресима, разочарани старим идејима, неочарани новим, када и ми трунемо у пороцима, када је цео народ у дубокој црини, када нас ново доба скољава све већим, све тежим проблемима, данас, после толиких столећа од смрти највећег нашег човека, родољуба, просветитеља, свештеника и светитеља, родоначелника наше историје и културе, ми смо поставили питање о смислу и снази наше историје.

Претурајући небо и земљу многострадалне прошлости, ми смо се зауставили на Светом Сави, на Светосављу. Показало нам се да у њему, лежи наша судбина: — Наше назначење, наша слобода, наш месијанизам, наша култура, наша истина. У њему смо нашли пралик, прадушу, преснагу наше историјске стварности. У њему откривамо и смисао наше историје. Јер ако нађемо алфу, нашли смо и омегу, нашли смо себе, нашли смо све. Шта то значи? То значи: свесно, активно, целим собом примити то прво начело као основну норму нашег живота у садашњости и будућности.

То значи: имати самосазнање и самопоуздање, јасне претставе о својим вредностима и могућностима, о својој стварности, помоћу које ћемо се, одређено, јасно, без предрасуда, постављати према себи и другима.

То значи: поставити хиерархију вредности, устројити свуда данас тако насушне моралне поретке, унети у савремени хаос логику, разбити оштрицом светости сва бедна обесвећења, ослободити се површног туђинства, поново ући у себе, у круг свог властитог живљења и стваралаштва.

То значи: пуни, одлучни, некомпромисни ренесанс народњаштва као једино могуће, једино насушне, једино вредносне, једино истините, једино спасилачке категорије вишег, духовног живота.

Значи: вратити се Светосавском активизму. Ако не уђемо у светосавско мроторство, радост, инспирацију, честитост, побожност, храброст, чедност, савесност, радиност, самоодрицање, у светосавско човекољубље и богољубље, у светосавску етику и метафизику, у вечни венац светосавске славе, ми ћемо пропасти као што су пропали многи и многи народи који су пренебрегли завете својих светитеља...“

Др. Д. Н.

Писмо са Дрине...

Српски добровољци непоколебљиво су решени да одбране српски народ од свих непријатеља. Нема жртве и самопрегора који би им били тешки ако се кроз њих допринеси опстанку и заслуженој будућности српства. Официр, студент, радник, сељак и сваки други, има пред очима само један циљ. Он се зове — Отаџбина...

Ни у најобимнијој књижи не могу се обухватити сви примери пожртвовања и народољубља. То сведочи и писмо једног добровољца, који стојећи на мртвој стражи на обали Дрине топло и искрено излива свој понос и спремност да истраје у јединоспасавајућој борби. Оно гласи:

„Далеко сам удаљен од свог родног краја, патролирајући уздуж и низдуж Дрине, чувајући садашњу границу од крвавог непријатеља комунизма. Једина сам у оца и мајке. Разумео сам речи генерала Недића и ступих у редове српских добровољаца за спас наше нападене нам Мајке Србије...“

Живот на Дрини врдо је тешак и опасан. Ми млади Срп-

чићи који за Српство поћосмо и животе своје дати, све то лако прелазимо као да нам је то један сав. На оној страни Дрине, чују се свакодневна пушкарања између партизана и босанских четника. Наш стражар будно чува стражу и прати сваки покрет са оне стране Дрине. Једне мрке ноћи, кад сам ја био на мртвој стражи, чуо сам једну партизанку како пева: „Ја сам Анка-партизанка, имам капу са три рога, борићу се против Бога“... Док она пева, моја пушка је налази у помрчини и њен се глас више не чује. Тако ће свако проћи ко је против Бога.

Комунизму ускоро долази крај, а српском добровољцу свиће зора! Борба на Дрини против комунизма је велика и огорчена, али ми, млади српски добровољци, све ћемо то издржати и свој народ спасти од опасне најезде која прети из Босне.

„Преко трња, преко стења, Своме циљу се ближимо ми...“ Ето, такав је живот српског добровољца на Дрини...

Радомир Затежић,
добровољац 6 чете Другог пука СДК

Смисао добровољачке жртве

Неравноправна је борба српских добровољаца коју пуне две и по године воде против сила зла, скривених на разним местима, под разним фирмама и у разноврсним видовима. Према океану мржње, површне раскалашности и помућених појмова, стоји бројно слабија али духом надмоћнија српска добровољачка војска. Један од оних извора и снажних потстицаја који добровољаштву непрестано уливају нове снаге и одуховљују фанатична национална стремљења, поред осталих у великој мери јесте снажно неговани и правилно схваћени култ поштовања према жртвама, према крви наше крви и месо нашег меса, жртвованом ради боље будућности Српства.

Близу половине једне хиљаде износи укупна жртва српске националне омладине из редова добровољаца. Неисквирени народни дух, ербизам понет из колевке и проживљен тешком данашњицом, из ових неколико стотина жртава створио је неисквирен резервоар снаге и успињања. Ниједна жртва, ма колико била драгоцен и тешка, није на нас дејствовала да се скрени са пута безграничне љубави и пожртвовања за свој народ. Никакав удар, ни погибија капетана Душка Марковића и осталих другова у Богдану, ни мучки препад и устрељење капетана Милоша Војновића код

Сјене реке, ни толике друге дубоке ране на добровољачком организму, ниједног тренутка нису произвеле од противника жељени ефекат. Нашу хладнокрвност и свест о значају преузете дужности само је појачавао сваки напад и свака нова жртва. Из њих се није родила злобна мржња или нечовечанска жеља за осветом. Добровољац се надвесио изнад ситних људских пакости, снагом онога који је сагледао истину, издржао ударе са многих страна, да би из слабости других, нарочито противника, наоружао себе стрпљењем и спремношћу на мучеништво иза кога долази победа. Зато и појам жртве у светој борби српских добровољаца, далеко је од тога да се снизи на уобичајено шкргутанье зубима и разбукталост осветничких нагона, како је то случај код других, мржњом, површношћу или другом којом негативном особином заогрнутих покрета.

Погрешно би исто тако било претпоставити да добровољац можда не цени жртву свога другара. Од нас се она цени и то сигурно много више и на узвишењем начин него што посматрачу са стране на први поглед изгледа. Највиша хришћанска мудрост истакла је значај и вредност жртве. Она је зрно пшенично које мора угинути да би дошло плода. Отуда ни добровољац не види у жртви само злочиначко дело противника, не види једино физичку стварност њену, већ заронује у њен дубљи, виши, духовни смисао. У светој борби за Српство, из угашеног живота свога друга добровољац види зрно које мора угинути да би се из поштовања вредности жртве, из оданости и

деалима којима је принета, изродно потстрек пребсталима. На основу тога добровољци негују култ жртве, поштују своје пале другове и ниједан важан посао не почињу пре сећања на погинуле другове. У томе одавању поште, у опомињању на погинуле другове, сваки од нас проналази смисао заједничке борбе и осећа обавезу за наставак те борбе. Не задржавајући се на жељи за осветом у обичном сми-

слу, добровољац органиски наставља још снажније и упорније, извршујући на тај начин најбољи изражај опште судбинске повезаности од почетка до завршетка историске мисије. Свака жртва која падне из редова српских добровољаца, поред тешког бола који причињава породици и друговима, само је један нови потстрек, један снажни потстицај за нова прегнућа, за нове жртве.

Смисао добровољачке жртве је особен и одређен општим погледом нове српске омладине на свет и однос духа према материји. Зато ниједна наша жртва не значи слабљење духа, већ у физички бол појављује се чвршћа упорност и солидарност у докрајчивању борбе за постигнуће боље будућности целокупног Српства.

Каплар Л.

Погибија двојице радника добровољаца

Од првих дана борбе, с јесени 1941 године, у редовима добровољаца налазио се приличан број националних омладинаца радника. Временом овај се број стално повећавао, тако да је раднички став леж један од оних који је из своје средине дао велики број добровољачких јунака, који су кроз две и по године активно узели учешћа у борбама против црвеног бандитизма. Из редова радника-добровољаца многи су од њих, у својој самопрегорној борби, положили и своје животе на олтар своје нападене отаџбине, ради њеног спаса и бољитка. Они су својом смрћу најбоље негирани она скроз погрешна мишљења која су владала о нашим радницима, као комунистичкој авангарди у нашој земљи, и потврдили своју несебичну и пожртвовану спремност да се свим снагама заложу у светој борби на фронту одбране Српства.

Последње жртве из редова радника добровољаца, које су пале за последњих месец дана, јесу: каплар-добровољац Душан Ц. Бојић и поднаредник-добровољац Тодор П. Бјелајац. Следећи написи, посвећени су њиховим јуначким животима и смрти.

ДУШАН БОЈИЋ каплар-добровољац

Слабе су речи, маколико оне снаге у себи носиле, да би оцртале јуначки живот и мученичку смрт осамнаестогодишњег каплара-добровољца Шесте четве Петог пука Српског добровољачког корпуса, Душана Ц. Бојића, јединца у мајке, супруга и оца петомесечног детета.

Па, ипак, то је једини начин да кажемо свима да је он живео и умро за свој народ, за његово спасоносно данас и лепше сутра.

Усред Ражња, у ноћи између 24 и 25 прошлог месеца, убијен је мучки, иза леђа, метцима шумских бандита, док је стајао на стражи крај свога пушкомитраљеза.

Добровољац Душко, дојуче цин, пун снаге и живота, пао је као покошени цвет. Зашто? Зато што је био већи од свих нас, који живи иза њега остадосмо. Велик је био, када је још пре две године видео једини пут нашег опстанка и када је имао храбрости да закорачи на његову трновиту стазу, ступивши у четничке редове у Ваљево.

Још већи је био када је пролетос, као осамнаестогодишње момче, дошао у добровољце говорећи својим старешинама: „Ступам у добровољце, јер видим да је једина могућност спаса и опстанка борба наше омладине за српску мисао, коју исповедају и за коју гину добровољци.“

Горостас је постао у нашим очима, када је својом погибијом дао себе за ту мисао, када је доказао да није он, мали занатлија, био мајстор фразе, као многи „велики“, већ мајстор дела. Знамо ми, другови његови, можда боље него ико други, ко-

лико је вредео његов живот. Знамо колико је био већи од нас. А колики тек цин према оним својим вршњацима који по улицама, светлим и мрачним, дочаравају своју беспутну младост, гледајући смисао свога живота у борби за „печење јареће“. Па, ипак, би ћутали, да би бол свој за њим што јаче дожи-

Пок. Душан Бојић каплар-добровољац 6. чете V пука СДК

(Фото: Арх. В. от. С.Д.К.)

вели, и не би говорили када би знали да је била довољно топла његова младићска крв и крв његових палих другова, да би загрејала охлађена срца, да би разбудила успаване савести, да би од фразера родољуба начинила родољубе дела, да би од свих оних који хоће Србима да се зову, начинила најзад фалангу бораца за Српство.

Ћутали би да не морамо да питамо да ли је, можда, потребно тога ради, да се још пролије и долије наше топле и младићске крви? Али, ми знамо да је буд правде и истине, те необичне воли којом и Душан Бојић, добровољац и обућарски радник,

осоли живот свој, да је он на његовој страни. За осамнаест година својих дао је пуноћу животу своје: живео је српски — као јунак, умро је српски — као мученик, заживи својом смрћу венац наше славе и поноса једним од најлепших цветова.

Заслужио је зато да му буде лака груди свете српске земље, коју и он натопи и посвети још више крвљу својом.

Хвала му и слава!

Бож. Ж. Најдановић

ТОДОР П. БЈЕЛАЈАЦ, поднаредник-добровољац

Пала је прва добровољачка жртва у 1944. години од безбожничке руке, на територији Среза подунавског. Та жртва је поднаредник добровољац Тодор П. Бјелајац, кршени Босанац. Рођен 1914 године у Подрашници, срез Мркоњићградски. По занимању је радник. Као радник је пре месец дана са радошћу постао добровољац. А и пре би дошао у добровољце, да га није спречавала брига за свакидашњим хлебом његове незбринуте породице.

Тодор је до пре месец дана имао брата у редовима добровољаца. Овај је добровољац борац за боље дане Српства од почетка добровољачке акције. Тешка даноноћна служба на мртвој стражи ослабила је његово младо тело и он је по савету лекара морао да иступи из добровољачких редова. Са жељом да једног дана буде здрав и да се поново врати у добровољце, отпочео је своје лечење у Краљеву. На редовној дужности заменио га је брат Тодор. Овим својим поступком, који је доказ братске љубави и љубави према својем роду, Тодор је постао пример многим. Тако је млади Тодор показао, као прави радник националиста, да га је поносна Босна васпитала како треба живети и борити се за одбрану свих српских светиња. Као радник био је чедо светосавске цркве, под крстом, за крст часни и српску слободу, а не под петокраком звездом са некрстима и антихристом.

Поднаредник-добровољац Тодор П. Бјелајац пао је у борби са несрбима и некрштенима, која је вођена 16. о. м. у Липама, крај Смедерева. Ова борба почела је око 5 часова изјутра и била је озбиљна. Поред погинулог

Вечна је Мајка Србија

Србија, земљо мог рода,
Што носиш током векова,
У жижи душе народа
Свети аманет Косова:

Кроз безброј ограшних разбоја,
Ко украс родских украса,
Прегнуће палих хероја
Светосављем те опаса.

Идеје правдом вођене
Запечатиле храм жеља
Капима крви рођене
Витешког Ујединицеља.

Ал' мамон скриптом од злата
У благу сруши висине,
И мамни облак разврата
Помрачи сунце истине.

Плод борбе тринаест векова
Вихор рушења разбаца,
И обест блудних синова
Сруши идеал отаца.

Моћне су пакла похоте,
Ал' не зна јуда проклет,
Да што воскресне с Голготе
Не може никад умрети!

За те се младост борила
Борити се неће престати,
Тебе је љубав створила
Љуба ће те и очувати.

Обзорјем Нове Србије
Орлови Бели крстаре,
А лете нове легије
Да Нови Васкрс остваре.

ВЕЧНА ЈЕ МАЈКА СРБИЈА
На страх и жалост врагу злом,
Јемац је Свети Ђорђија
У славном крсту косовском.

К. Митровица
ФИЛИП Ј. ЂУКАНОВИЋ

Јелна поука из Достојевског

Славни руски књижевник, мислилац и пророк, Фјодор Достојевски, у свом чувеном роману „Нечисто силе“, има једно место које гласи:

„У мутном времену колебања или прелаза свакад и свуда се појављују мали и ништавни људи, јавља се талог друштвени и људски. То су људи не само без икаквог циља, већ без икаквог мисаоног обележја. Тај талог и обирак људски, и не знајући за то, готово увек потпадне под команду оне мале гомиле „првака“ који раде са одређеним циљем, и та гомилица онда цео тај смет тера онамо куд јој је воља...“

Ову историским искуством толико пута посведочену мисао морамо увек имати у виду кад бринемо и размишљамо о нашој данашњици. Сад су баш она мутна времена колебања и прелаза о којима говори генијални Достојевски. „Маршал“ Тито, Моша Пијаде и други комунистичко-партизански „прваци“ рачунају управу с тим друштвеним и људским талогом и обирком без икаквог мисаоног обележја, рачунајући с њима као са својом најбројнијом војском рушења и хаоса...

Тодора, од стране добровољаца рањено је још неколико: наредник Александар Гавриловић и каплари Миодраг Мијатовић и Божидар Андрић.

Последње речи Тодорове биле су: „Другови, ја падох, а ви — напред у победу!“

ЗА ЋИРИЛИЦУ!

Поводом приказивања филма са натписима на чисто српском језику и ћирилицом помоћник министра просвете г. Велмар-Јанковић одржао је следећи говор:

»Зар је било потребно да дође до свих ових наших несрећа па да ћирилица добије оно место које јој припада и које је она природно имала у срцу и уму српског народа хиљаду година, све до 1918? То је писмо којим су писани сви наши књижевни, црквени, правни, историски споменици, читава наша стара и нова књижевност, писмо помоћу кога је уопште спасено од заборава све оно што се очувало као сачувано и исписано на језику Срба за последњих осамстотина година, из којих су нам сачувани споменици. То је писмо по коме се српски човек данашњице и на поглед може да осећа једнаким са српским човеком давнашњих векова, са његовим језиком, са његовим писмом, а то ће рећи с његовом душом.

За толико векова нисмо се растали с тим писмом, очували смо га и у најтежа времена, у време нашег бездржавног живота. Свуда куда смо на нашим расним померањима стизали, ми смо и наше писмо носили собом; зато што смо били — како каже Херберштајн — заиста искрено предани Хришћанству.

Ми смо свуда носили оно што је било духовно наше, православље, српство, народни језик, српска предања, српско писмо. Српско писмо било је свагде куда су Срби својим историским путевима стигли и прошли. Ми се тога писма никад одрекли нисмо, ма како да смо били у тешким приликама, све до кобне југословенске заблуде, све до страшне југословенске забуне, теже по својим последицама од свих наших досадашњих борби и напора.

У некој непојмљивој широкогрудости која је била несумњив знак српске слабости, Несумњиви историски замор, ми смо, придржавајући се Скерлићеве књижевне тезе, допустили латиницу.

За вољу тога зближења напустили смо са беспримерном великодушносту и име оне српске државе која је толике векове стварно постојала, напустили једну заиста победоносну заставу, најзад и писмо једне књижевности која је, без икаквог прекида грчког или латинског периода, трајала код Срба непрекидно од Светог Саве до данас. Велика наша страст државотворности ту је доспела на границе самоубиства и претворила се у тежак грех према себи самим.

Свој грех према себи можемо да искупимо само тако ако опет с пуно љубави пригрлимо оно што су наша пра, наша повест, наши праци посветили, очували и предали нам у аманет.

ПРЕД 20-ГОДИШЊИЦУ СМРТИ ПЕСНИКА АЛЕКСЕ ШАНТИЋА

Почетком месеца фебруара на вршиће се пуних 20 година од оне звездане фебруарске ноћи 1924 године, када је у свом каменитом Мостару, заувек склопиво своје благе очи родољубиви и човекољубиви Алекса Шантић.

Прошло је двадесет година од онога дана када је, у кући своје сестре госпође Персе Св. Ђоровића, у момачкој соби једне угледне двокатнице, импозантне, некад најлепше куће на патријархалној Луци, измучен дугом болешћу, заувек напустио земаљски живот онај који је целог себе посветио свом народу чији је био велики национални бард и певач свих његових националних узлета и прегнућа.

О Шантићу као песнику изрекао је Јован Скерлић један књижевни суд који је до сад можда најбољи и који ће, изгледа, остати и дефинитиван. Године 1911, када је Српска књижевна задруга указала почаст песнику Шантићу издавши избор његових песама, Јован Скерлић у Српском књижевном гласнику написао је тада, између осталог, следеће:

„Ова срдљачна књига ће имати нешто више од читалаца који ће је прелиставати; над њоме ће задрхтати много срце и заслужити много око. Јер, то је искрена књига једног искреног песника, једна честита и српска књига једног честитог човека и доброг Србина, једна од оних књига којих смо се давно зажедели и какве нам увек требају...“

„Шантић воли своју земљу и свој народ дубоком и дискретном љубављу којом се воли породица. Он је Србин разумније, стварније, модерније, но што се некад било у историјским фикцијама и у поетској магли, и он воли народ у садашњини и у стварности, у његовом раду, у његовој беди, у његовој нади и вери у боље дане...“

„Он има магијску способност да оживи оно што је дубоко закопано у нама и што тајанствено лежи запретано у нашој уморној души која се у грубостима и ступи

дени живота као вечерњи цвет затворила за људе и свет; и наше чисто детињство, и нашу све ту матер, и весели сјај домаћег огњишта, и топлоту давно разо-

Алекса Шантић (снимак из млађих година)

(Фото: Приватна својина)

реног породичног гнезда, и жалост за младошћу која се губи у магли живота...“

Половином фебруара месеца у Београду ће бити одржан свечани парастос песнику Шантићу а потом, на Коларчевом универзитету, Комесаријат за избеглице и пресељенике приредиће академију са обилним програмом, уз учешће свих уметничких снага престонице.

Као увод у ове претстојеће свечаности поводом 20-годишњице Шантићеве смрти, одржао је на Београдском радиу, у оквиру српске емисије, Вељко Сушић, новинар, предавање о Алекси Шантићу као песнику националне вере и идеализма. С.

МАРКО МИЉАНОВ

Витез мача и пера

Марко Миљанов

Марко Миљанов је идеална синтеза и огледало вачног црногорског двојства-витештва срца и мисли. Само што га је Провиђење учинило срећнијим и уједно трагичнијим од осталих његових саплеменика. Срећнијим утолико што су и пре и после њега хиљаде генија умирале за козамама, а Марко је од обичног чобанина постао јунак и војвода, којег је народ овековечио кроз песме и предања, и најзад књижевник, признат од најистакнутијих претставника наше књижевне критике. Трагичнији, јер је такав био цео његов живот: вечита жртва за друге.

Једна случајност одвојила је Марка Миљанова од стада и угичова чектара и одвала га у борбу за права његовог потлаченог народа. Када му је било петнаест година — тако прича народна легенда — Марко је рукама задавио једног курјака, олово га и однео његову кожу у Подгорицу да је прода. Причајући једном турском трговцу како је без оружја савладао вука, овај му рече да лаже. Увређен у свом поносу, Марко је плануо као »Маркова сабља« и убио Турчина. Повратка у миран чобански живот више му није било. Основвао је једну осветничку дружину краћи...

и отпочео акцију против Турака, која је из дана у дан бивала све шира и замашнија:

»Брда тутње а градови ћуте, Зетска раја слуги дане славне: Срдит Марко затворио путе Од Медуна до дна Зете равне.«

Јашући свој »Арнаутина« Марко сваки час пали кубурлије кроз турску Подгорицу. Срца ага и бегова дрхте од страха. Капије турских чардака тешко се забрвљују кад наилази Марко Миљанов...

Дух некадашњег чобанина престано се развија и постаје све дубљи. Он се не задовољава само борбом за свој родни Медун и за своје племе Куче, већ своју акцију повезује са борбом Црне горе, што га доводи до врло присних односа са књазом Николом.

Марко Миљанов иде још и даље. Он настоји да стремљења свог племена и своје уже постојеће повеже са осталим српским покрајинама, јер посебно ниједна није у стању да постигне неке значајније успехе, док би заједничким сложним радом пут ка вековном сну народног ослобођења и уједињења био много краћи...

Међутим, ни Марка Миљанова није мимоишао један трагичан удес, који је пратио многе наше великани. Упоредо са његовом славом, која је из дана у дан све више расла, тако да је већ у 29 години живота постао прослављени војвода и једна од најпопуларнијих личности у Црној гори, расла је на другој страни завист. Цетиње је гледало у Војводи Марку свог конкурента, што он у ствари никада није желео да буде, и све више му је отклањало своју гостопримност.

Али, баш у том моменту показује се Марко Миљанов као на надмашан родољуб и први народни вожд. Да не би долазио у сукоб са црногорским двором, што би неминовно шкодило општенародној ствари, он се скромно повлачи у свој сиромашни Медун, да са својим саплеменицима настави започету борбу...

Када је зуб времена учинио своје, кад је осетио да су прошла она стара добра времена када је услед бела дана упадао у турску Подгорицу и делио с Турцима љуте мегдане, Марко се повукао у тишину свога Медуна. У педесетој години живота стиче писменост и почиње да пише књижевна дела, у којима је на непосредан начин дошла до изражаја његова физичка и морална снага и природни самоникли дух, какав могу дати само орловска црногорска гнезда.

О Марковим Пријерима чејства и јунаштва изразила се књижевна критика на позитиван начин. Поред овог значајног дела Марко Миљанов написао је још неколико ствари, међу којима Живот и обичаји Арбанаса. У црногорским школама Марко Миљанов изучавао се у историји књижевности.

Један век и једно деценије прохујали су од онога дана када је Марко Миљанов удахнуо први ваздух са голог црногорског камена. Умро је 1901 године на прекретници између два столећа. Припадао је сав деветнаестом столећу, које је и код нас и у свету дало величине срца и мисли. Али значај његовог животног дела зрачи и у двадесети век, када је национална борба српског народа достигла свој врхунац.

У нашој прошлости самоникли таленти, људи без школе и диплома постали су народни вођи, борци и крупне историске личности. Међу такве треба убројити и Марка Миљанова, ма да историја још није поставила ову грандиозну фигуру на место које јој припада. Јер, Марко Миљанов је био тако значајна и маркантна појава, да је још за живота, што је код нас иначе редак случај, постао неупоредива легендарна личност.

Али зато је сам народ одредио Војводи Марку Миљанову место у пантеону наших великана, »записао га у својој души, у својим традицијама, у песми, у предању и легенди као неупоредив пример чејства и јунаштва, као једног од твораца народне слободе и човека који чини част не само свом храбром племену, него и читавој нацији.«

У животу великих људи — у која спада и Марко Миљанов — има нечега судбинског и визионарског. »То је оно по чему они живе у времену над временом и као неки осветљени путокази обасјавују себе и своју околину.« Велики лик Марка Миљанова зрачи данас, у тешким данима које преживљава Српство, особитом светлошћу, која нам указује како и којим се путем истински служи народу и народној заједници. Ц. О.

АЛЕКСА ШАНТИЋ

Отац

Где сте?... Вашу песму не чујем из луке,
А то, децо, љуто боли ме и вређа...
Све једнако мотрим, испод сухе руке,
Нећете ли доћи са далеких међа...

Орању је доба. У плавоме небу
Молитва се чују, ластавица рани.
Старати се треба о насушном хлебу,
А ја сам ороно... Ко ће да нас храни...

Арсене, Гргуре, Мргуде, мој диве,
Хоћете ли скоро узорати њиве?
Хоћете ли жњети, ко што лани жњесте?...

Вај, плугови ваши напуштени стоје...
С болом на темена унучади своје
Суву руку спуштам... Моја децо, где сте?...

НОВА СРПСКА ПОКОЛЕЊА НА СВЕТОСАВСКОМ ПУТУ

Косово и Светосавље. Две величине, два мита, два једина велика израза српске народне и националне психологије. Косово израз витештва и мучеништва, херојства и страдања; Светосавље израз највиших етичких појмова: вере, наде и љубави. Једно одкуцај вечности, друго снага бесмртности.

У часовима бескрајне патње, у часовима када је царство средњовековно пропало, у часовима када се гушио у својој сопственој крви, Србин је могао наћи свој морални стојер, идеал свих својих најчистијих стремљења једино у Светосављу. Морално потпуно пречишћено, са етичким појмовима чистим као суза из материног ока, Светосавље је било израз српске бесмртности и снаге.

Као стојер око кога се једино скупљало, из кога се црпла сва снага за истрајност, Светосавље је такође било и израз српске националности. Светосавска црква створена народом, подржавана од самог народа била је у првом смислу народна црква и као таква није своје тежње кретала уопште изван оквира националног живота.

Бога је стварала она. Бога је створио народ, Бога, који значи веру, наду и љубав. И ради тога је она народна; и ради тога је она национална; и ради тога је она етичка у највишем смислу.

И што се српско име очувало, и што Србија није сатрta у пркос свих искушења и свих невоља, кроз које се пролазило, има једино да се захвали Светосављу. Оно је створило бесмртну епопеју о трпеливости српског народа попут првих хришћана, оно је једини тумач српске виталности.

Светосавље је новим поколењима оставило путоказ на коме су као аманет утиснуте речи исписане врлом крљу најбољих палих синова «за крст часни и слободу златну». «Иако смо цар-

ство изгубили душе своје губити немојмо».

Последњих година чинило се одступање од тог основног националног пута српског и добро су нам познате све грешке, заблуде, патње и лутања које су та одступања оставила за собом. У бури и олујни која се завитлала над Србијом ми смо били за трен ока сломљени и скршени и ускоро смо се нашли у безизлазној ситуацији. Али народ, који је и у много горем положају умео наћи себи пут, није дуго остао у мртвилу очајања.

Данас, када се рађа нова Србија, ослобођена свих грехова и заблуда своје недавне мучне прошлости, јасно је као сунце да у томе препорођењу главну улогу има да одигра светосавска прошлост. Попут буктиње која залутало путнику светли у мрачној шпљи, она има да светли новим поколењима, у њиховом стремљењу ка новим циљевима, новим идеалима, новом животу. Под тегама данашњице очекивању о свита бољих дана, сваки Србин види боље но икад којим путем треба да крене и иде, а то је пут, који је српска мучна прошлост оставила за собом.

Данас сваки Србин учева и своју једину обавезу: живети и радити само за Србију, само за српски народ, јер у вихору светских збивања мали народи имају само један пут, а то је сачувати свој национални живот и своју душу. То треба и то мора да буде најсветија дужност, највиши идеал и једина сврха, јер «иако смо царство изгубили — душе своје губити немојмо», а то се може постићи само враћањем на стари пут Светосавски, који је Србији очувао њен национални живот и у вековима пуне таме.

22-1-1944 год. у Београду.

Јован Башкић,

ученик VII раз. I мушке гимназије.

Ж. НАСТАСИЈЕВИЋ: СПАЉИВАЊЕ МОШТИЈУ Св. САВЕ

Расправа награђена на Омладин. књижев. конкурс

„ЛУЧА МИКРОКОЗМА“ И „ГОРСКИ ВИЈЕНАЦ“

ОДЛОМЦИ

Код нас, ово је несумњиво, не ма човека који се дубље замишља пред човеком и светом од Његоша. Има људи који само живе а не питају се како и зашто, али има и оних који живе а ова их питања гоне и бацају на најдубље копање по људској души и њеном извору. Од ових других је Његош. Он није могао да се заустави на чињеници да човек постоји, већ је тражио оправдање човековог живота и његов смисао.

За Његоша је било јасно да живот није само повољна прилика за уживање. Он га је сматрао као могућност да продере борбом и напором до његовог прапочетка и предпостојања. Он га је схватао као могућност да се човек потврди у борби тражења и у жртви за целину којој припада.

Проблем човековог постанка и замисао света налазе у Његошу човека који улаже сву своју снагу љубави и вере да би их решио. Разлог човековог опстанка на земљи, пошто је он већ приморан да на њој живи, решен је код Његоша на бази љубави, овога пута према народу, и вере, сада у народно херојство и снагу.

Зато можемо рећи да „Луча микрокозма“ и „Горски вијенац“ чине целину која човека поставља на право место. Његош је кроз „Лучу микрокозма“ дао генијалну замисао човековог пада и стварања земље са телесним животом, али је у „Горском вијенцу“ дао не мање блиставу идеју и оправдање човековог живота у „Јудолу плачевној“. Док

у „Лучи микрокозма“ човек пада и губи се из близине Бога, дотле у „Горском вијенцу“ достиже божанску висину кроз борбу и презирање смрти за народ, веру и љубав за изгубљеним Богом.

Сваки човек сачињава свет за себе и под другим углом посматра светове око себе. Сваки човек изграђује свој систем мисли и схватања тако да би нам изгледало, на први поглед, да има безброј тих схватања. Али људи се не односе према свету појединачно. Неки су заинтересованији за ствари материјалне природе, оне које се дају опипати, њихов свет је у ствари нешто сићушно, материјално и ограничено коришћу.

Међутим, свет других људи, оних који су способни да уђу у област чисте апстракције, шири се и покрива светове незнатних људи и отвара систем решења човековог постанка и великог света, који скупља све мале светове у себе.

Свет код Његоша, то је замисао огромне дубине и ширине, резултат огромног напора вере и љубави. Његово схватање света је страховите снаге и оставља утисак невероватности. Па ипак, кроз такво схватање, ми видимо замишљену појаву Његоша која се удубила у животне проблеме човека и упиње се да одвоји сав од јаве.

Филозофија „Горског вијенца“ се наставља на филозофију „Луче микрокозма“. У „Горском вијенцу“ се ниво слуша са страховите висине у „Лучи микрокоз-

ма“ и преноси са људског рода уопште на живот људи у групама, дакле на народ. Има у „Горском вијенцу“ филозофије која се потпуно подудара са „Лучом микрокозма“ али је она изражена само кроз два богата монолога игумана Стефана, док је национална, специфично Црногорска филозофија живота изражена сваким стихом и сваком речју појединих лица.

„Човек бачен на бурну брежину Он сам собом чудо сочињава.“

„Воскресења не бива без смрти.“

Човек — то је основна тема о којој расправља Његош. Он га прво тражи у колевци, у предживотно доба, затим га прати кроз период у коме страда и најзад у будућем животу. Огромна је снага коју човек има у себи и која се нарочито огледа у његовој спремности да се жртвује за народ, — то је закључак до кога је Његош дошао посматрајући свет око себе. А тај свет, који нам владица слика, свет је хероја и овоземаљских витезова који живе зато да би уз звук гусала умрли за идућа покољења.

Живот овог света састоји се у вечној борби за опстанак у вечном опирању сили и навали некрста. Гусле, јунаци, жртве и сећања на народну величину — то је круг у коме се креће Његошев свет идеализованих бораца за крст, Мићуновић, Мандушић, владица Данило, игуман Стефан и Драшко — то је круг класичних претставника тог света.

Њихови ликови стварају најповољније могућности за прод-

рање у свет који је њима изражен, у свет Његоша. Јер, ако Бог ствара у долинама кроз које тече река воде бесмртности и уз „...пјесну вечите љубави“, ако је његова творевина велелепни свет око нас, онда је лако рећи да Његош ствара у долини вечите борбе на крсту и голеги, уз звуке гусала и јуначких песама и да је његов свет исто тако диван због снаге коју открива у човеку. Бог је створио човека али је Његош открио смисао његовог живота на земљи.

Борба која се одиграва у свету око нас, тако да је сви примећују, благородна је и извор снаге. Напор, нужда и императив живота чине живот животом. Игуман Стефан изражава ово стиховима који могу увек да се наведу:

„Пас свакоји своје бреме носи,
Нове нужде рађу нове силе;
Дијелствиа напрежу духове,
Стјесненија сламају громове;
Удар нађе искру у камену, —
Без њега би у кам очајала.
Страдање је крста добродјетелу;
Прекаљена искушењем душа
Рани тело огњем електризма.“

У тој борби која даје снагу падају жртве. Ничу гробови, али свет хероја то не запажа. Јер како да их запази поред оног Мићуновићевог схватања жртвава?

„Што су они? жртве благородне Да полазе с бојнијех пољанах У весело царство поезије.“

Смрт се у тој средини и не запажа. Уколико је људи и види, опажају у њој баш оног ослободилаца што их враћа у живот духовни. Улога смрти, она коју јој је Његош дао, овде доказује да је „Горски вијенац“ наставак „Луче микрокозма“. Свет Црногорца не филозофира о смрти, али је се не плаши јер је свестан да је тек иза ње прави живот.

Тај свет се не боји смрти али се боји живота без части и јунаштва и — смрти старца. Њега не плаши борба живота већ учинаост и зарђале сабље. Отуда Његова снага и отуда величина Његошевог сева.

Београд.

Петар Ојдровић,
ученик VIII-6 разреда
V мушке гимназије

Молитва ојађених

Ти, који помаш бол и видиш наша страдања,
и чујеш неме јауке напаћених душа,
окрепи наша срца, за нова, светла надања,
чини да се Твоја Велика реч опет слуша!

Да људи кроз љубав Твоју мржњу забораве
и да кроз ове патње познају њену моћ!
Учини да угашено светло љубави праве
људима поново сине кроз ову страшну ноћ,

кроз коју лудилом гоњен наш разум лута
и блуди са очајањем из једног у други пад.
Од патње превелике је налазимо пута
већ лутамо кроз живот горак ко чемер и јад.

Зато Ти, који видиш безмерна наша страдања,
милошћу Својом услиши молитве наших срца,
и окрепи нас њоме за нова светла надања.
Господе, учини да се мање пати и грча!

МЛЕ БИСКУПЉАНИН

СВЕЧАНА ПРЕДАЈА СВЕТОСАВСКЕ НАГРАДЕ ЗА УМЕТНОСТ

Награда од 100.000 динара додељена је сликару Милану Миловановићу

У свечаној дворани Београдске општине приређена је једна несвакидашња културна свечаност. У присуству великог броја београдских уметника и угледних званица предана је годишња награда за уметност коју додељује Општина града Београда. Награда је додељена дојану нашег модерног сликарства познатом српском сликару професору Милану Миловановићу.

Данас у временима тешког народног страдања, када одајемо хвалу и признање нашим уметницима путем ове награде ми таме само указујемо на виталност нашег народа на његову животну способност и на његово несумњиво право на сутрашњицу, на бољу и срећнију будућност. Наш народ са носиоцима његове народне културе баш у данима патње и бола и страдања умео је да подигне култ лепога и узвишеног до највиших висина.

Пошто је награђени сликар професор Миловић оболео па није могао лично да прими награду од сто хиљада динара и почасну диплому Београдске општине, претседник Београдске општине министар Драг. Љ. Јовановић предао је их у његовом рођаку, замолити га да изрочи награђеном искрена честитања и жеље за дуг и срећан живот.

Потом је прочитано захвално писмо које је професор Миловић упутио претседнику Општине министру Драг. Љ. Јовановићу, у коме му захваљује на реткој пажњи и признању његовог уметничког стварања.

СЛИКАР МИЛАН МИЛОВАНОВИЋ

Да, Милан Миловановић је глуп и телесно сломљен. А свој слух и своје здравље упропастио је служећи апостолском истрајношћу отаџбини и уметности.

Милан Миловановић је трећи преживели члан Кутликовог сликарског квартета: — Боровоје Стевановић, Драгомир Глишић, Милан Миловановић и пок. Коста Миличевић.

У историју новије српске уметности Милан Миловановић ће ући не само као први српски модерниста (импресиониста), пре Надежде Петровић која се обично сматра за пионира српског модернизма, него и као први, и до данас најбољи и најизразитији српски сликар наог људског тела — тог сликарски најтежег проблема.

По завршетку те школе и по положеном пријемном испиту Миловановић прелази на минхенску „Крајевску академију“. Ту похађа цртаћу класу код професора Раупа и Хертериха, а сликарску код професора К. Мара (осам семестара) и завршава школовање с одличним успехом.

Тиме Миловановић стиче право да сам изабере атеље на Академији и да ради самостално, али он се тиме незадовољава већ одлази у Париз где се у то доба на рочито радило наг људско тело. То му омогућава и стипендија Министарства просвете и он тако одлази у Париз и постаје ученик чувеног француског портретисте Леона Бона, на „L' Ecole des beaux arts“.

После трогодишњег рада у атељеу сликара Боне-а, који постаје директор школе, на његово место долази Бонев ученик Лик Оливер Мерсон, познат по својој слици „Гвазмодо и Есмаралда“ која се налази у музеју Виктора Ига у Паризу, и Миловановић постаје његов ђак.

1906 године Миловановић апсолвира код Лик Оливер Мерсо-

на и излаже радове на завршној школској изложби на коју су имали приступа радови само четворице најбољих ученика. Те фреске су доцније послужиле као модел за израду мозаика у краљевој задужбини на Опленцу. Као професор извео је неколико сликарских генерација, а међу савременим сликарима налази се читав низ његових ђака: Младен Јосић, Сташа Беложански, Ђорђе Андрејевић Кун, Зора Петровић, Михајло Вукотић, Лучев, Хочић, Поморишац, Михајло Петров и многи други.

Његови радови се налазе у „Музеју Кнеза Павла“, београдском „Општинском Музеју“, у разним приватним колекцијама и неким надлештвима.

ЈОШ ЈЕДНА ПРЕМИЈЕРА У ПОЗОРИШТУ „СРПСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ РАДА“

Комад „Последња заповест“, који је приказан први пут 22 јануара т. г. у позоришту „Српске заједнице рада“, нашој публици у ствари није сасвим непознат. Под правим именом „Вода за Канитогу“, једно место у Канади, он је снимљен за филм и даван у београдским премијерним биоскопима под називом, који је узет и приликом ове позоришне премијере. Дело немачког писца Георга Тирнера у течно и добром преводу Мил. М. Мрвића било је исто тако извођено и преко београдског радија, те се с правом верује да је комад добио реноме и пре овог извођења.

Од почетка до краја радња је у динамичној. Узвишена вредност рада и његов прворазредни значај за културну изградњу послужили су писцу као основ за заплет. Химна раду долази овде до кулминације, а лична осећања долазе до израза тек у другом раду, као резултат победе.

Главна личност у комаду Оливер, млади инжењер, извршиће рад самог престижа рада чак и злочин у свакидашњим грађанским појмовима, али по новим етичким схватањима, у одбрану добра целог човечанства, он се пење до светачких висина. Раду он жртвује љубав и мир, част, па коначно и самог себе.

То је борба за заједницу и човечанство ће победити природу, ако жртвује себе. Вредност комада лежи у овим алтруистичким мотивима који стоје иза радње.

У леденим пустињама Канаде гради се водовод за Канитогу,

вековне иконографије, које показују живот Светога Саве од рођења до смрти и поједине моменте из Спаситељевог живота. Те фреске су доцније послужиле као модел за израду мозаика у краљевој задужбини на Опленцу. Као професор извео је неколико сликарских генерација, а међу савременим сликарима налази се читав низ његових ђака: Младен Јосић, Сташа Беложански, Ђорђе Андрејевић Кун, Зора Петровић, Михајло Вукотић, Лучев, Хочић, Поморишац, Михајло Петров и многи други.

Његови радови се налазе у „Музеју Кнеза Павла“, београдском „Општинском Музеју“, у разним приватним колекцијама и неким надлештвима.

Б.

ДУХ Св. САВЕ

Слика из живота избегличке деце — ђака. Догађа се у соби за учење (у једном ледјем избегличком дому у Србији, увече на дан Св. Саве. Бина претставља собу са неколико столова за којима седе мале избеглице — ђаци основне школе. На зиду право стоји велика слика Светога Саве, на зиду лево су прозори а на зиду десно врата. Испод слике Светог Саве гори кандило. У моменту кад се завеса диже деца која седе за столовима подижу главе и упиру поглед на врата одакле се чује куцање.)

ДУХ:

Куд, куп, куп... Куп, куп, куп...

ПРВИ ЂАК:

Ко то куца на врата Србије?

ДРУГИ ЂАК:

Ако је наше и крви и ума га у хладну ноћ навратио с друма онда — слободно!

ТРЕЋИ ЂАК:

Нека се не крије, овде је топло за свакога сина, за нејач, за децу дичнога Србина! И ми смо сироти...

ПРВИ ЂАК:

Избегличка деца, па овде сада прослављамо свеца.

ТРЕЋИ ЂАК:

У топло крило мајка Србија сву децу српску с љубављу свија.

ДУХ:

Куд, куп, куп... Куп, куп, куп...

ХОР:

(Сва деца)

Ко то куца на врата Србије?

ПРВИ ЂАК:

(Прилази вратима и отвара одлучно):

Мрак је свуд густ... Видика нема...

Међава нова понас се спрема... Но нешто миче! Неко се креће! Да ли је зла коб? Ил весник среће?...

Тишина... Мир...

(У том моменту кроз отворена врата улази јак снап светлости и пада на децу)

Заклоните главе! Господе Боже! Дух Св. Саве!

ДУХ:

(Патетични глас говори кроз отворена врата):

Српчићи моји, у овај час стигох пред вас! Господ нареди а срце рече Да вас обићем у ово вече. Зајелех за видим народ свој и децу, ратника старих сој.

(Дух прилази ближе, односно снап светлости постаје јачи)

Где деца моје! Где срца драга! Србије наше нада и снага! Дижите главе дечице горе!

(Деца, која су дотле погнула главе, дижу их и управљају поглед у правцу светлости). Тако! Сад с чега утрите боре! Та ви сте деца вечнога Раса очију плавих и лепа стаса. За вас ће бити срећнијих дана. Над Српством су сени великана: И кад су тмине, све док не сване оне вас воде, оне вас бране. Будите весели и пуни среће Јер после зиме иде пролеће. Слобода следи увек онга ко има у срцу правде и Бога. Увек је онај на крају јачи чије се лице добротом зрачи.

(На лицима деце појављује се израз веселости. Дух прилази сасвим близу, односно светлост се нагло појачава. Косице дечије блистају под зрацима светлости.)

О, косе моје дивне, свилене, о, очи моје, анђелске зене... У име Бога, из Божијег храма! благослов вама!

ПРВИ ЂАК:

О, Свети Оче...

ДРУГИ ЂАК:

Пуни смо среће, благослов бојжи на нас слеће!

ХОР:

Пуни смо среће! Пуни смо среће!

(Клекну сви)

ДУХ:

Мир Божиј с вама, лепо Србина Промениће се ваша судбина, Јер вазда после тешких искушења праведни иду путем узвишења!

ХОР:

Праведни иду путем узвишења, кроз велика, болна искушења!

ДУХ:

Чувајте образ, крепите паду, живите чедно у корисном раду, Јачајте умом, стасајте снагом за службу земљи и Српству драгом!

(Сва деца устају)

ПРВИ ЂАК:

Кад будемо стасали снагом!

ХОР:

Кад будемо стасали снагом, Српству ћемо служити драгом, За Српство ћемо живети, мрети, за Српство само и за крст свети! Под оком твојим и свих великана сневаћемо дотле о земљи Душана...

ТРЕЋИ ЂАК:

Све што је до сада делило Србе...

ХОР:

Све што је до сада делило Србе: да брат свог брата веша о врбе, да сестра сестру у понор гура, да чедо мајку од себе отура, — нека ишчезне, нека нестане, да сунце среће Српству огранс!

ДРУГИ ЂАК:

О, душе свети, срца су чиста у нас као у самога Христа...

ХОР:

Срца су нам светла и чиста као у самог Господа Христа, И ако чеда данашњих дана ипак смо српска деца ваљана...

ПРВИ ЂАК:

И кунемо ти се душе Србина...

ХОР:

И кунемо ти се душе Србина: бићемо једно пред Тобом, пред људма!

Ствараћемо, љубићемо слогу, кроз Светосавље служићемо Богу!

ТРЕЋИ ЂАК:

Слушаћемо глас...

ПРВИ ЂАК:

Са плавих висина Немањина сина!...

ХОР:

Немањина сина — Србина!...

ДУХ:

(Удаљујући се, односно светлост се лагано умањује као да дух одлази)

Ко има пород као овај што је и велики, силни, нека га се боје!... Правда је вечно божанског рода и ко је има, он је уз Бога!... И зато, децо, из срца свога, још једном у име Своје и Бога: за вечних дана благослов вама!

ХОР:

(Док светлост лагано сасвим нестаје):

За вечних дана благослов нама!...

(Завеса)

В. М. А.

Мил. Миловановић

МАЛИ ОГЛАСИ

ДИН. 5.—
ДРЖАВНА ТАКСА
СВАКА РЕЧ ДИН. 4.—

ИЗГУБЉЕНО СВЕДОЧАНСТВО

II разреда гимн. издато од неготињске гимназије оглашујем неважећим. Филип Љ. Борђевић, Ђак, Неготин. 43 1-1

ИЗГУБЉЕНУ личну карту издату од Среза неготињског оглашујем неважећом. Рада Стаменковић — Неготин. 43 1-1

ИЗГУБЉЕНУ личну карту — легитимацију издату ми од Претстојништва градске полиције — Ужице бр. 1541. Оглашавам за неважећу. — Рајић Димитрије — Ужице. 43 1-1

ЛИЧНУ КАРТУ издату ми од Начелника среза Ужичког број 4200, изгубио сам, оглашавам исту неважећом. Стеван Лучић, земљорадник из Дрежника — Ужице. 43 1-1

ЛИЧНУ КАРТУ издату од Начелника среза Ужичког број 4484, изгубио сам. Оглашавам исту неважећом. Милутин Миљич, земљорадник из Дрежника — Ужице. 43 1-1

ЛИЧНУ КАРТУ за 1943 годину издату од Претстојништва полиције Ужице, изгубио сам. Оглашавам исту неважећом. Десимир Јеремић из Ужица 43 1-1

ЛИЧНУ КАРТУ издату ми од Претстојништва полиције Ужице за 1943 годину, изгубио сам, оглашавам неважећом. Здравко Радоичић из Ужица. 43 1-1

ЛИЧНУ КАРТУ издату ми од Претстојништва полиције Ужице за 1943 г., изгубила сам, оглашавам неважећом. Магдалена Недовић, домаћица, Ужице. 43 1-1

ЛИЧНУ КАРТУ издату ми од Среза ужичког за 1943 годину, изгубио сам. Оглашавам неважећом. Панић Раденко, земљорадник из Севојне срез Ужице. 43 1-1

Златан накит стари и нови купујем

Дијаманте крупније, брилијанте све величине, златне зубе, бурме, прстење, минђуше, брошеве, брезлетне, ланце, сатове златне, сребрне и металне; само исправне и од бољих познатих марака; старо злато оштећено, излизано, поломљено и горело, стари сребрни новац, есцајге и остале исправне предмете од сребра. Кристал и порцеланске боље сервисе купује и највише плаћа позната и дугогодишња фирма «ВРАЧАР». Све горе поменуте предмете проценијем стручно и бесплатно.

„ВРАЧАР“ Власник МИЛИВОЈЕ М. МИТРОВИЋ
Београд — Палилулска ул. 6 — Продужење Душанове код Бајлонове пиваре — Тел. 28-706.

904 1-1

ТРГОВИНА ВИНА И РАКИЈЕ НА ВЕЛИКО

подрум

ТОПЛИЦА

Карађорђева бр. 9 - тел. 26296

39 1-1

Државна Хипотекарна Банка

изложиће јавној продаји на дан 7 фебруара 1944 г. своје непокретно имање у Страгарима (срез Орашачки).

Имање је следеће:

Имање се налази у Страгарима у ул. Кр. Александра бр 35 и састоји се од кућнег плаца од 626 м. кв., на коме постоји зграда на спрат од 124 м. кв. У дворишту постоји бунар и шупа од набоја. Зграда је оштећена пожаром.

Почетна лицитациона цена је Дин. 150.000.—

Кауција од 10% одн. од Дин. 15.000.— полаже се у готову или уложној књижици Држ. хип. банке.

Продаја ће се обавити у банчиној згради у Васиној бр. 1 — соба бр. 60 на II спр. од 10 до 12 час., где се могу добити даља обавештења.

ДРЖАВНА ХИПОТЕКАРНА БАНКА

изложиће јавној продаји са почетном лицитационом ценом следећа имања:

1 ФЕБРУАРА 1944 ГОД.

1) Плац са зградом Скендербегова 22	Дин. 400.000.—
2) Плац са зградом Скендербегова 1	Дин. 600.000.—
3) Плац са зградом Цинцар Јанкова 5	Дин. 1.380.000.—
4) Плац са зградом Цара Уроша 32-34	Дин. 1.600.000.—

4 ФЕБРУАРА 1944 ГОД.

1) Плац са зградом Цара Уроша 13	Дин. 4.700.000.—
2) Плац са зградом Цара Уроша 28	Дин. 4.300.000.—
3) Плац са зградом Мил. Драшковића 4	Дин. 3.500.000.—
4) Плац са зградом Цара Душана 3	Дин. 1.200.000.—
5) Плац са зградом Књ. Љубице 29	Дин. 4.000.000.—

7 ФЕБРУАРА 1944 ГОД.

1) Плац са зградом Богојављенска 9	Дин. 4.000.000.—
2) Плац Банатска 28	Дин. 560.000.—
3) Плац са зградом Југовићева 4	Дин. 2.500.000.—
4) Плац Банатска 8	Дин. 400.000.—
5) Плац са зградом Краљ. Наталије 84	Дин. 8.000.000.—

Продаја ће се обавити у банчиној згради — Скадарска бр. 33/II од 10—12 час. где се могу добити сва даља обавештења.

41 1-1

Трговина

БОЈА И ХЕМИЈСКИХ ПРОИЗВОДА

ДРАГОЉУБ МИЛИЋЕВИЋ

БЕОГРАД

Карађорђева 81 - тел. 25-396

40 1-1

ПОСЕТИТЕ

ПОЗНАТУ БЕОГРАДСКУ КРЗНАРСКУ ФИРМУ

„НУТРИА“

Ђорђе Л. Филиповић

К Р З Н А Р

Београд — Кнез Михајлова бр. 9 — тел. 24-519

42 1-1